

RETNINGSLINJER OM GJENNOMFØRING AV FORVARING

Kapittel 1 Alminnelige bestemmelser

§ 1 Virkeområde

Forskriften gjelder gjennomføringen av forvaring idømt i medhold av straffeloven § 39 c.

Forskriften gjelder også personer som er overført fra tvungent psykisk helsevern til fengsel etter psykisk helsevernloven § 5-6, med mindre annet følger av lov eller av forskriften her.

Lov om gjennomføring av straff og forskrift til lov om straffegjennomføring kommer til anvendelse i den utstrekning annet ikke følger av straffeloven eller denne forskrift, jf straffegjennomføringsloven § 1 og forskrift til straffegjennomføringsloven § 1-1.

Virkeområde – retningslinjer

Med mindre noe annet er bestemt i lov eller forskriften selv, kommer den også til anvendelse for domfelte som er dømt til særreaksjonen tvungent psykisk helsevern i medhold av straffeloven § 39 b og som etter rettens bestemmelse overføres til anstalt under kriminalomsorgen, jf § 5-6 i lov av 2. juli 1999 nr 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven).

Forvaringsforskriften § 1 tredje ledd fastslår prinsippet om at spesialregler går foran generelle regler dersom det oppstår motstrid.

Forskriften må ses i sammenheng med straffeloven § 39 c flg, med lov om gjennomføring av straff av 18. mai 2001 nr 21 og med forskrift til straffegjennomføringsloven fastsatt ved kronprinsregentens resolusjon av 22. februar 2002. Straffegjennomføringsloven gjelder også for gjennomføring av strafferettslige særreaksjoner og forvaring, jf straffegjennomføringsloven § 1. Ifølge forskrift til straffegjennomføringsloven § 1-1 kommer denne forskrift også til anvendelse ved gjennomføring av forvaring så langt den passer med forvaringsforskriften.

§ 2 Formål

Gjennomføring av forvaring skal ivareta samfunnets behov for sikkerhet mot ny alvorlig kriminalitet fra den forvaringsdømtes side. Innenfor sikkerhetsmessig forsvarlige rammer skal den forvaringsdømte gis mulighet for å endre sin atferd og tilpasse seg et liv i frihet.

Formål – retningslinjer

Forvaringsordningens formål er først og fremst å beskytte samfunnet mot ny alvorlig kriminalitet fra den domfeltes side. Samfunnsbeskyttelsen forutsettes ivaretatt ved at den forvaringsdømte endrer atferd og dyktiggjøres for et liv utenfor fengsel. Formålet med forvaringsstraffen tilsier imidlertid at tiltak som settes i verk for å fremme domfeltes sosiale tilpasning og rehabilitering må la seg forene med hensynet til samfunnets sikkerhet. Dette innebærer at en sikkerhetsmessig vurdering må legges til grunn for alle beslutninger vedrørende domfelte. Dette gjelder både under gjennomføring av forvaring i fengsel, for eksempel ved vedtak om overføring til mindre restriktive gjennomføringsformer, innvilgelse av permisjon og frigang samt i forbindelse med prøveløslatelse.

§ 3 Forvaringens innhold

Innholdet i forvaringen skal ta utgangspunkt i domfeltes kriminalitet og tilpasses den enkeltes særlige forutsetninger og behov.

Aktuelle tiltak skal utformes med sikte på å påvirke og endre den forvaringsdømtes atferd og gi vedkommende mulighet for å utvikle sin sosiale tilpasningsevne og motvirke ny kriminalitet. Innholdet i forvaringen skal søkes tilrettelagt slik at domfelte oppnår en gradvis progresjon i gjennomføringen frem mot full frihet.

Innhold – retningslinjer

Forvaring er en inngripende reaksjon. Reaksjonens varighet skal blant annet vurderes i forhold til om domfelte oppnår en tilfredsstillende egenutvikling og ansvarlighet i løpet av gjennomføringen. Reaksjonen skal likevel ikke være lenger eller være strengere enn det som er nødvendig av hensyn til sikkerheten. En viktig forutsetning er at forvaringsstraffen skal ha et annet innhold enn straff i tradisjonell forstand og at innholdet skal tilpasses den enkeltes særlige forutsetninger og behov. Dette krever fagkompetanse på mange ulike områder og et omfattende samarbeid med andre offentlige instanser og frivillige organisasjoner. Tiltak som atferdstrening, arbeidstrening, lovbruddsrelatert og annen programvirksomhet, samtalegrupper, undervisning og fritidsaktiviteter vil være viktige elementer i gjennomføringen av straffen. Når det gjelder forvaltningssamarbeid vil helse- og sosialtjenesten samt arbeids- og skoleetaten stå sentralt. Viktige oppgaver vil kunne være å motivere den enkelte til å ta imot tilbud om behandling for psykiske eller somatiske lidelser, rusmisbruk, m.v.

Innenfor sikkerhetsmessig forsvarlige rammer skal innholdet i forvaringen søkes tilrettelagt slik at domfelte oppnår en gradvis tilpasning til samfunnet gjennom mer

ansvarskrevende gjennomføringsformer og større frihet. Det bør legges til rette for utarbeidelse av individuelle planer med dato for mål, tiltak og evaluering. Det vil også være viktig å kartlegge den enkeltes forutsetninger og utarbeide systematiske gjennomføringsplaner. Kartlegging og observasjon er nødvendig for å vurdere om den domfelte har oppnådd så stor grad av endring i sin atferd at prøveløslatelse er forsvarlig.

§ 4 Beslutningsmyndighet

Vedtak etter denne forskrift treffes av regionalt nivå med mindre annet følger av lov eller forskriften selv.

Dersom det oppstår situasjoner som gjør det nødvendig å treffe beslutning umiddelbart, kan midlertidige vedtak treffes av lokalt nivå. Vedtaket skal så snart som mulig stadfestes av regionalt nivå.

Beslutning om delvis utelukkelse fra fellesskapet i medhold av straffegjennomføringsloven § 17 annet ledd treffes av lokalt nivå. Det samme gjelder fullstendig utelukkelse som ikke strekker seg utover 14 dager.

Beslutning om utelukkelse av alle eller en gruppe innsatte fra fellesskapet treffes av lokalt nivå med mindre utelukkelsen strekker seg utover 3 dager.

Lokalt nivå kan avslå søknad fra domfelte om overføring til annet fengsel eller institusjon i medhold av forskriften §§ 7, 9 og 10. Det samme gjelder søknad om permisjon eller frigang etter §§ 11 og 12.

Beslutningsmyndighet - retningslinjer

Bestemmelsen må ses i sammenheng med straffegjennomføringsloven § 6, jf forskrift til straffegjennomføringsloven § 2-1. Hovedregelen om at vedtak skal treffes av regionalt nivå opprettholdes.

Med regionalt nivå menes regiondirektøren eller den han bemyndiger.

Med lokalt nivå menes leder av fengsel eller friomsorgskontor eller den som er bemyndiget.

Regionalt nivå treffer vedtak om gjennomføring av straff i somatisk eller psykiatrisk sykehus, jf straffegjennomføringsloven § 13. Dersom lege finner at umiddelbar innleggelse i sykehus er nødvendig, kan slik innleggelse begjæres av lokalt nivå.

Når det gjelder kompetansen til å treffe vedtak om overføring fra ett fengsel til et annet vises til pkt. 2.2 i retningslinjer til straffegjennomføringsloven og forskrift til straffegjennomføringsloven.

Dersom påtalemyndigheten samtykker i at prøveløslatelse fra forvaring besluttes av kriminalomsorgen, treffes vedtak om slik løslatelse av regionalt nivå. Regionalt nivå fastsetter samtidig prøvetidens lengde og vilkårene for prøveløslatelse.

Dersom det settes som vilkår at domfelte skal følges opp av kriminalomsorgen, gjennomføres den direkte oppfølgingen av friomsorgen.

Beregning av tidsrammen for forvaring etter forvaringsforskriften § 5 foretas av lokalt nivå. Det samme gjelder beregning av eventuell minstetid for forvaringen.

Særlig om permisjon

Regionalt nivå treffer vedtak om innvilgelse av permisjon, både første ordinære permisjon og senere permisjoner. Bestemmelsen kan imidlertid i særlige tilfeller praktiseres slik at det innvilges flere permisjoner i ett vedtak. Forutsetningen er at det dreier seg om faste, regelmessige permisjoner over en tidsbegrenset periode, f. eks i forbindelse med at domfelte deltar i et behandlingsopplegg, eller har behov for kontakt med offentlige myndigheter, skole eller lignende, for eksempel i forbindelse med forberedelse til løslatelse m.v. Utover dette kan permisjon bare innvilges enkeltvis. Dette gjelder også forholdsvis regelmessige permisjoner, for eksempel for å opprettholde kontakten med familien.

Regionalt nivå fastsetter eventuelle vilkår for permisjon, jf straffegjennomføringsloven § 36.

Regionalt nivå treffer vedtak om innvilgelse av årlig permisjonskvote på inntil 30 dager, jf forvaringsforskriften § 11 med tilhørende retningslinjer.

Generelt om gjennomføring av forvaring

Sikkerhetsvurdering

Forvaringsstraffens formål er først og fremst å beskytte samfunnet mot ny alvorlig kriminalitet fra den domfeltes side, jf forvaringsforskriften § 2. Dette tilsier at tiltak som settes i verk for å fremme domfeltes rehabilitering må la seg forene med samfunnets sikkerhet. Vurdering av sikkerheten vil være relevant for spørsmålet om prøveløslatelse fra forvaring, men også på andre områder, blant annet i forbindelse med vedtak om permisjon, frigang, overføring til fengsel med lavere sikkerhetsnivå m.v.

At retten har funnet det nødvendig å idømme forvaring tilsier at sikkerheten skal vurderes nøye. Det skal foretas en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle og tiltaket skal ikke gjennomføres dersom sikkerhetsmessige hensyn er til hinder for det.

Ved vurderingen skal det tas utgangspunkt i den foreliggende dom samt eventuelle personundersøkelser og sakkyndige vurderinger. Det skal legges vekt på det straffbare forholds art og forvaringstidens lengde samt øvrige opplysninger i dommen. Det skal legges vekt på tidligere kriminalitet og hyppigheten av denne, særlig dersom det dreier seg om straffbare handlinger av samme karakter som den som forvaringsdommen gjelder. Det må ved sikkerhetsvurderingen foretas en grundig gjennomgang av sakens dokumenter, herunder eventuelle tidligere dommer, og andre dokumenter av betydning.

Det skal tas hensyn til om retten har anvendt straffeloven § 60 a ved straffeutmålingen, eventuelt om det foreligger opplysninger som tilsier at domfelte har tilknytning til miljøer som omhandles i denne bestemmelse. Det må vurderes om Kriminalomsorgens sentrale forvaltning skal anmodes om opplysninger gjennom Infoflyttsystemet.

Forskriften § 11 bestemmer at kriminalomsorgen, før permisjon innvilges, bør ta kontakt med politi eller påtalemyndighet med forespørsel om det foreligger opplysninger som har betydning for permisjonsspørsmålet. Henvendelse til politiet om den sikkerhetsmessige vurderingen bør vurderes også i forbindelse med andre vedtak, for eksempel overføring til fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller frigang samt i forbindelse med begjæring om prøveløslatelse fra forvaring. Det understrekes at beslutningsmyndigheten vedrørende den forvaringsdømte er tillagt kriminalomsorgen og at vedtak skal treffes på selvstendig grunnlag.

Det vises for øvrig til Justisdepartementets rundskriv G-3/2005 om informasjonsutveksling mellom kriminalomsorgen og politiet/påtalemyndigheten.

Det skal legges vekt på domfeltes atferd, fungering og utvikling under nåværende straffegjennomføring, herunder atferd i avdelingen, deltakelse i behandling, samtalegrupper og programvirksomhet, samt hvordan eventuelle utganger har forløpt. God oppførsel er i seg selv ikke tilstrekkelig til å vurdere sviktfaren som liten.

Det skal også ses hen til atferd under eventuell tidligere straffegjennomføring, herunder eventuelle brudd på vilkår for prøveløslatelse. Forhold av betydning for sikkerheten kan også være rusproblemer, psykiske problemer, atferds- eller tilpasningsproblemer m.v.

Informasjon til domfelte

Ved mottakelse til straffegjennomføring skal domfelte gis informasjon om forvaringsordningen og om personalets rolle. Det vises også til forvaringsforskriften § 5 med tilhørende retningslinjer.

Regelverket vedrørende forvaring samt straffegjennomføringsloven med tilhørende forskrift og retningslinjer skal være tilgjengelig. Det vises for øvrig til pkt 1.5. "Tilgang til regelverket" i retningslinjer til straffegjennomføringsloven og forskrift til loven.

Domfelte skal gis nødvendig praktisk informasjon, herunder om fengselets rutiner og om den innledende kartleggingen. Det skal også gis informasjon om fengselets tilbud og muligheter og rettigheter han/hun har krav på etter lovgivningen. Domfelte skal informeres om retten til individuelle plandokumenter fra ulike instanser. Han/hun skal samtidig underrettes om opplysninger om at personlige forhold bare kan gjøres kjent for andre organer dersom vedkommende samtykker eller det foreligger særskilt hjemmel for videreformidling av taushetsbelagte opplysninger, jf forvaltningsloven § 13 b nr 5.

Det vises for øvrig til pkt 3.4. Mottakelse og registrering i retningslinjer til lov om gjennomføring av straff og forskrift til loven.

Kartlegging og risikovurdering

Det skal foretas en innledende kartlegging av domfelte og hans/hennes særlige forutsetninger og behov. Kartleggingen skal omfatte en vurdering av risikoen for ny kriminalitet.

Domfeltes behov for helsetjenester skal vurderes. Det samme gjelder andre tiltak som kan bidra til hans/hennes rehabilitering og sosiale tilpasning, for eksempel arbeidstrening, undervisning, fritidstilbud m.v.

Så vidt mulig bør det allerede på nåværende tidspunkt foretas en vurdering av behovet for forvaltningssamarbeid. Det bør så vidt mulig opprettes en ansvarsgruppe med sikte på tilrettelegging av straffegjennomføringen og forberedelse av prøveløslatelsen.

Domfelte skal ha en kontaktbetjent og skal også tilbys fremtidsplanlegging i samsvar med Kriminalomsorgens sentrale forvaltnings rundskriv KSF 01/2002 og 02/2002. Planen skal være skriftlig.

Domfeltes motivasjon, evne og vilje til endring skal vurderes på bakgrunn av de observasjoner som er gjort under straffegjennomføringen.

Meldinger om den forvaringsdømte

Dersom domfelte innvilges permisjon eller frigang skal Kripos underrettes. Det samme gjelder politiet på oppholdsstedet. Tilsvarende gjelder dersom domfelte uteblir fra permisjon eller frigang.

Kripos skal underrettes ved innleggelse i sykehus eller institusjon i medhold av straffegjennomføringsloven §§ 12 og 13. Det samme gjelder ved eventuell rømming fra sykehus eller institusjon.

Bestemmelsene i pkt 3.7 i retningslinjer til straffegjennomføringsloven og forskrift til loven gjelder for øvrig så langt de passer.

Politiet skal varsles dersom domfelte løslates på prøve innenfor vedkommende politidistrikts område.

Kapittel 2. Tidsrammen for forvaring. Innsettelse

§ 5 Beregning av tidsrammen for forvaring

I forbindelse med at gjennomføring av forvaring påbegynnes skal det, med utgangspunkt i rettskraftig dom, foretas beregning av tidspunktet for forvaringstidens utløp. Det skal også foretas beregning av tidspunktet for eventuell minstetid for forvaringen. Domfelte skal gjøres kjent med de beregnede tidspunkter. Det skal gjøres fradrag for utholdt varetekt i henhold til straffeloven § 60 og straffeprosessloven § 460. Fradrag gjøres også for transporttid. Fradrag for utholdt varetekt beregnes med utgangspunkt i tidsrammen for forvaringen og eventuell fastsatt minstetid.

Domfelte skal gjøres kjent med at prøveløslatelse tidligst kan finne sted når eventuell fastsatt minstetid er utholdt og at begjæring om slik løslatelse ellers ikke kan fremsettes før ett år etter at forvaringsdommen eller dom som nekter prøveløslatelse er endelig, jf straffeloven § 39 f, siste ledd.

Den forvaringsdømte skal orienteres om bestemmelsene om adgangen til forlengelse av tidsrammen for forvaring, jf straffeloven § 39 e, første ledd.

Tidsrammen for forvaring - retningslinjer

Bestemmelsen tilsvare § 3-2 i forskrift til lov om straffegjennomføring.

Etter straffeloven § 39 e, første ledd skal retten i dom på forvaring fastsette en tidsramme som vanligvis ikke bør overstige 15 år og som ikke kan overstige 21 år. Ifølge bestemmelsens annet ledd bør det i dommen også fastsettes en minstetid som ikke må overstige 10 år.

Høyesterett har slått fast at også forvaringsdømte har krav på varetektsfradrag fordi forvaring er å anse som straff, jf Høyesteretts dom av 27. juni 2002 (sak 2002/291).

Hensynet til rettssikkerhet og forutberegnelighet tilsier at domfelte så snart som mulig etter påbegynt straffegjennomføring underrettes om de beregnede tidspunkter for utløpet av forvaringstiden og eventuell fastsatt minstetid.

Påtalemyndigheten skal uten ugrunnet opphold underrettes om de tidsrammer kriminalomsorgen har lagt til grunn.

Ifølge straffeloven § 39 bokstav e, siste ledd faller tidligere idømt fengselsstraff bort når forvaring idømmes.

Forlengelse av tidsrammen for forvaring

Etter straffeloven § 39 e, første ledd, annet punktum kan retten ved dom, etter begjæring fra påtalemyndigheten, forlenge den fastsatte tidsrammen med inntil fem år om gangen. Sak om slik forlengelse må reises ved tingretten senest tre måneder før utløpet av den opprinnelig fastsatte tidsrammen for forvaringen.

Kriminalomsorgen skal av eget tiltak underrette påtalemyndigheten om sin vurdering av behovet for forlengelse av tidsrammen. Dette gjelder også når spørsmålet om forlengelse oppstår i forbindelse med prøveløslatelse fra forvaring. Underretning skal gis i god tid og så vidt mulig innen 9 måneder før tidsrammens utløp. Uttalelse til påtalemyndigheten forberedes av forvaringsanstalten eller av annet fengsel hvor domfelte har opphold, eventuelt av friomsorgen dersom domfelte er prøveløslatt. Relevant dokumentasjon skal vedlegges. Uttalelse fra lokalt nivå oversendes vedkommende region som forelegger saken påtalemyndigheten med sin anbefaling.

Dersom tidsrammen for forvaring utløper uten at det er reist sak om forlengelse, avsluttes reaksjonen med mindre det foreligger annen hjemmel for innsettelse.

§ 6 Innsettelse

Gjennomføring av forvaring skal påbegynnes i avdeling som er tilrettelagt for domfelte med særlige behov, jf straffegjennomføringsloven § 11 tredje ledd og § 10 annet ledd. Senest når dom på forvaring er rettskraftig, skal domfelte søkes overført til slik avdeling. Vedkommende skal som hovedregel ikke plasseres sammen med domfelte som ikke er idømt forvaring.

Dersom det er nødvendig av hensyn til sikkerheten og vilkårene for øvrig foreligger kan den forvaringsdømte settes inn i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå, jf straffegjennomføringsloven § 11 annet ledd og § 10 annet ledd.

Domfelte som er overført fra tvungent psykisk helsevern i medhold av psykisk helsevernloven § 5-6 skal alltid settes inn i avdeling som er tilrettelagt for domfelte med særlige behov. Disse skal ikke plasseres i avdeling sammen med andre domfelte med mindre de samtykker.

Innsettelse – retningslinjer

Domfelte med særlige behov, herunder domfelte som er idømt en strafferettslig særreaksjon eller forvaring bør, ifølge straffegjennomføringsloven § 11 tredje ledd, settes inn i avdeling som er særskilt tilrettelagt for dette, jf lovens § 10 annet ledd.

Forvaringsforskriften § 6 slår fast at gjennomføring av forvaring skal påbegynnes i avdeling som er tilrettelagt for domfelte med særlige behov, jf straffegjennomføringsloven § 11 tredje ledd og § 10 annet ledd. Med ”avdeling som er tilrettelagt for domfelte med særlige behov” menes forvaringsavdeling.

Forvaringsstraffen forutsettes å skulle ha et annet innhold og være mer individuelt tilrettelagt enn straff i tradisjonell forstand. Gjennom bygningsmessige tilpasninger, bedre bemanning pr innsatt, tverrfaglig kompetanse, individuelt tilrettede påvirkningsprogrammer og andre tiltak skal forvaringsavdelingen ha spesielle forutsetninger og fagkompetanse for å tilrettelegge et hensiktsmessig forvaringstilbud med utgangspunkt i kartlegging og risikovurdering av den enkelte.

Domfelte kan unntaksvis plasseres i annet fengsel eller avdeling i påvente av plass i forvaringsavdeling. Slik innsettelse kan besluttes når akutte bygnings- og bemanningsmessige forhold eller plassmangel gjør det nødvendig.

Overføring til annet fengsel eller institusjon etter at en del av straffen er gjennomført i forvaringsavdeling kan besluttes etter bestemmelsene i forskriften kapittel 3 dersom vilkårene for øvrig foreligger.

Innsettelse i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå etter straffegjennomføringsloven §§ 11 annet ledd og 10 annet ledd kan besluttes for inntil 6 måneder av gangen, jf § 6-1 annet ledd i forskrift til straffegjennomføringsloven. Vilårene for slik innsettelse fremgår av § 6-2 i forskriften. Innsettelse i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå er kun tenkt benyttet i unntakstilfelle.

Domfelte som overføres til fengsel fra tvungent psykisk helsevern i medhold av psykisk helsevernloven § 5-6 er ikke straffedømt og skal derfor ikke plasseres sammen med andre enn forvaringsdømte med mindre de samtykker.

Kapittel 3 Overføring til annet fengsel eller institusjon

§ 7 Overføring til annet fengsel

Når domfelte samtykker og det er grunn til å tro at hans spesielle behov vil bli best ivaretatt slik, kan vedkommende overføres til fortsatt straffegjennomføring i

annet fengsel eller avdeling med høyt sikkerhetsnivå uten at fengselet eller avdelingen er tilrettelagt for domfelte med særlige behov.

Overføring til annet fengsel eller avdeling kan bare besluttes når hensynet til sikkerheten ikke taler imot det og det ikke er grunn til å tro at domfelte vil unndra seg straffegjennomføringen.

Overføring til annet fengsel – retningslinjer

Bestemmelsen tilsvarer straffegjennomføringsloven § 14 tredje ledd. Utgangspunktet er at forvaringsstraffen skal gjennomføres i avdeling tilrettelagt for slik straffegjennomføring, jf § 6 med tilhørende retningslinjer. Overføring til annet fengsel med høyt sikkerhetsnivå kan likevel besluttes dersom domfelte samtykker og slik overføring anses mest hensiktsmessig for hans/hennes rehabilitering og sosiale tilpasning. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom fengselet har tilbud som anses særlig egnet for vedkommende. Det antas at slik overføring bør kunne skje relativt tidlig i straffegjennomføringen.

Overføring til annet fengsel med høyt sikkerhetsnivå kan også være aktuelt som et ledd i progresjon frem mot mindre restriktive gjennomføringsformer og prøveløslatelse, jf straffegjennomføringsloven § 15 første ledd.

§ 8 Overføring til annet fengsel i strid med domfeltes eget ønske

Overføring fra avdeling tilrettelagt for domfelte med særlige behov til annet fengsel eller avdeling i strid med domfeltes eget ønske kan bare besluttes når særlig tungtveiende sikkerhetsmessige grunner tilsier det. Slik overføring kan også unntaksvis besluttes dersom akutte bygnings- og bemanningsmessige forhold eller plassmangel gjør det nødvendig. Overføringen bør være av rent midlertidig karakter og forholdene bør legges til rette for å redusere ulempene for domfelte.

Domfelte som er overført til kriminalomsorgen etter psykisk helsevernloven § 5-6 kan ikke uten eget samtykke overføres til annet fengsel eller avdeling.

Overføring til annet fengsel i strid med domfeltes eget ønske – retningslinjer

Straffegjennomføringsloven § 14 første og annet ledd angir uttømmende de tilfelle hvor domfelte, i strid med sitt eget ønske, kan overføres fra ett fengsel til et annet. Etter § 14 første ledd bokstav a-f kan slik overføring besluttes når

- det er sannsynlig at innsatte har begått eller vil begå en straffbar handling
- det er grunn til å anta at innsatte vil unndra seg gjennomføringen
- innsatte til tross for skriftlig advarsel har særlig negativ innflytelse på miljøet i fengselet

- overføring er nødvendig for å opprettholde ro, orden og sikkerhet i fengselet
- bygnings- eller bemanningsmessige forhold eller plassmangel gjør det nødvendig.

Straffegjennomføringsloven § 14 kommer også til anvendelse ved gjennomføring av forvaring, jf lovens § 1.

Forvaringsforskriften § 8 begrenser adgangen til å ta den forvaringsdømte ut av forvaringsavdeling i strid med hans eget ønske. Vilkårene i § 14 første ledd bokstav a-e er etter dette i seg selv ikke tilstrekkelig til tvangsmessig overføring som nevnt. Det åpnes likevel adgang for overføring til annet fengsel i særlige tilfelle når dette er nødvendig av hensyn til sikkerheten eller bygnings- eller bemanningsmessige hensyn. Overføring krever sterke grunner.

Overføring til avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå kan besluttes i medhold av straffegjennomføringsloven § 14 når vilkårene for øvrig foreligger, jf forskrift til straffegjennomføringsloven § 6-2. Det antas at adgangen til slik overføring kun bør benyttes i unntakstilfelle.

§ 9 Overføring til mindre restriktive gjennomføringsformer

Domfelte kan overføres til fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller overgangsbolig når dette er et ledd i en planlagt progresjon frem mot prøveløslatelse. Overføring skal ikke besluttes dersom hensynet til sikkerheten er til hinder for det eller det er grunn til å tro at den forvaringsdømte vil unndra seg straffegjennomføringen. Det samme gjelder dersom allmennpreventive hensyn eller hensynet til den alminnelige rettsoppfatning taler imot det.

Dersom det i dommen er fastsatt en minstetid for forvaringen, skal overføring ikke finne sted før minst 2/3 av minstetiden er gjennomført i avdeling tilrettelagt for domfelte med særlige behov eller annet fengsel med høyt sikkerhetsnivå.

Opphold i overgangsbolig skal ikke vare lenger enn ett år. Lengre opphold kan likevel godtas dersom domfelte har et særlig behov for tiltak som kan tilbys gjennom straffegjennomføring i overgangsbolig.

Forvaring kan ikke gjennomføres utenfor fengsel etter straffegjennomføringsloven § 16.

Overføring til mindre restriktive gjennomføringsformer - retningslinjer

Forvaringsstraffen bygger i likhet med fengselsstraff på forutsetningen om en gradvis tilbakeføring til et liv i frihet. En slik gradvis tilpasning anses normalt tryggere enn løslatelse direkte fra restriktiv soningssituasjon. Som et ledd i den sosiale tilpasning, bør

domfelte derfor gis mulighet for overføring til mindre restriktive og mer ansvarskrevenne gjennomføringsformer og større frihet.

Etter straffegjennomføringsloven § 15 første ledd kan innsatte i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå eller avdeling som er tilrettelagt for domfelte med særlige behov overføres til annet fengsel med høyt sikkerhetsnivå dersom sikkerhetsmessige grunner ikke er til hinder for det og det ikke er grunn til å anta at vedkommende vil unndra seg straffegjennomføringen. Overføring til annet lukket fengsel kan være aktuelt når hensynet til domfeltes progresjon og rehabilitering tilsier det, for eksempel fordi vedkommende fengsel har et spesielt egnet tilbud eller for å styrke kontakten med familie/nettverk i tiden før eventuell prøveløslatelse.

Straffegjennomføringsloven § 15 annet og tredje ledd regulerer adgangen til å beslutte overføring av domfelte fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå til fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller overgangsbolig. Vi legger til grunn at "fengsel med høyt sikkerhetsnivå" også omfatter "avdeling tilrettelagt for domfelte med særlige behov", jf straffegjennomføringsloven § 10 a, jf annet ledd. Dette innebærer at domfelte kan overføres direkte fra forvaringsavdeling til fengsel med lavere sikkerhetsnivå, eventuelt overgangsbolig dersom vilkårene for øvrig foreligger. En del av straffen må således være gjennomført og overføring til overgangsbolig må være hensiktsmessig for å fremme en positiv utvikling og for å motvirke ny kriminalitet.

Forvaringsforskriftens § 9 utfyller straffegjennomføringsloven § 15 annet og tredje ledd og omhandler overføring fra avdeling tilrettelagt for domfelte med særlige behov eller annet fengsel med høyt sikkerhetsnivå til fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller overgangsbolig, jf straffegjennomføringsloven § 10, første ledd bokstav b og c.

Overføring til fengsel med lavere sikkerhetsnivå kan besluttes dersom dette er et ledd i en planlagt progresjon frem mot prøveløslatelse og når domfelte vurderes å kunne nyttiggjøre seg et slikt opphold.

Utgangspunktet er imidlertid at hensynet til sikkerheten skal være styrende for de vedtak som treffes vedrørende den forvaringsdømte. Sikkerheten skal vurderes nøye. Domfelte skal normalt ha gjennomført noen permisjoner uten svikt før overføring besluttes.

At retten har funnet det nødvendig å idømme forvaring, tilsier forsiktighet med hensyn til en for rask progresjon. Som utgangspunkt gjelder dette også hvor det i dommen ikke er fastsatt noen minstetid for forvaringen.

Tidspunktet for overføring må vurderes konkret med utgangspunkt i blant annet det straffbare forholds art og forvaringstidens lengde. Er det fastsatt minstetid for forvaringen skal minst 2/3 av denne være utholdt i avdeling tilrettelagt for domfelte med særlige behov eller annet fengsel med høyt sikkerhetsnivå før overføring kan besluttes. Ved

utholdt 2/3 av minstetiden skal det alltid foretas en vurdering av om domfelte egner seg for overføring til mindre restriktive gjennomføringsformer. Forutsetningen for slik overføring vil imidlertid normalt være at domfelte på forhånd har gjennomført noen permisjoner uten svikt.

Er det ikke fastsatt noen minstetid bør overføring til mindre restriktivt fengsel ikke besluttes før ett år etter rettskraftig dom. Bestemmelsen kan imidlertid fravikes dersom tidsrammen for forvaringen er forholdsvis kort og anstaltens observasjon og kartlegging viser en positiv utvikling. Videre er det en forutsetning at domfelte vurderes å kunne nyttiggjøre seg et opphold i fengsel med lavere sikkerhetsnivå. Overføring skal normalt ikke besluttes dersom det gjenstår mer enn fem år til tidsrammens utløp.

En spesiell gruppe domfelte vil kunne løslates på prøve med vilkår om opphold i kommunal institusjon eller boenhet og med begrensninger i bevegelsesfriheten og mulighet for tilbakeholdelse, jf straffeloven § 39 g første ledd, tredje og fjerde punktum. Forutsetningen om gradvis progresjon frem mot prøveløslatelse gjør seg her ikke like sterkt gjeldende som for andre forvaringsdømte. Fordi hensynet til sikkerheten kan ivaretas på annen måte enn gjennom opphold i fengsel, vil disse domfelte kunne løslates på prøve på et forholdsvis tidlig tidspunkt. Av sikkerhetsmessige grunner vil de normalt heller ikke egne seg for opphold i fengsel med lavere sikkerhetsnivå.

Bestemmelsene om overføring til straffegjennomføring i overgangsbolig trådte i kraft med virkning fra 1. august 2003. Overføring kan, ifølge straffegjennomføringsloven § 15 tredje ledd, besluttes når det anses hensiktsmessig for å fremme en positiv utvikling og for å motvirke ny kriminalitet. Målgruppen omfatter domfelte, herunder forvaringsdømte, som har et særlig behov for bo- eller sosial trening, planlegging av løslatelse, nettverksarbeid m.v. som ikke kan tilbys gjennom et opphold i ordinært fengsel. Opphold i overgangsbolig forutsettes å være det siste ledd i straffegjennomføringen før prøveløslatelse, og oppholdet skal normalt ikke strekke seg ut over ett år. Dispensasjon kan i særlige unntakstilfelle innvilges av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. I betraktning av overgangsboligenes regime med utstrakt kontakt med omverdenen og forholdsvis hyppige utganger må sikkerheten vurderes særlig nøye ved overføring av forvaringsdømte. Domfelte må anses egnet for straffegjennomføring i fengsel med lavere sikkerhetsnivå også i de tilfelle hvor han overføres direkte fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå til overgangsbolig. Domfelte skal normalt ha gjennomført noen permisjoner uten svikt før slik overføring kan finne sted.

Tilbakeføring til forvaringsavdeling kan besluttes dersom vilkårene i straffegjennomføringsloven § 14 første ledd a-e er oppfylt eller dersom domfelte selv samtykker i slik tilbakeføring.

§ 10 Gjennomføring av forvaring i institusjon

Når vilkårene i straffegjennomføringsloven § 12 er oppfylt og hensynet til sikkerheten anses tilfredsstillende ivaretatt, kan domfelte gis adgang til å gjennomføre deler av straffen ved heldøgnsopphold i institusjon utenfor fengsel.

Opphold i institusjon utover ett år kan besluttes når den forvaringsdømtes særlige behov for behandlings- eller rehabiliteringstiltak tilsier at dette er nødvendig. Søknad om dispensasjon innvilges av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning.

Før vedtak treffes skal regionalt nivå forvise seg om at det fengsel hvor straffen ellers skal gjennomføres blir underrettet om eventuelle brudd på vilkårene for oppholdet. Domfelte skal skriftlig samtykke i at institusjonen gjør fengselet kjent med slike brudd.

Domfelte skal kunne holdes tilbake i institusjonen mot sin vilje og hentes tilbake ved unnvikelse, om nødvendig med tvang og med bistand fra offentlig myndighet.

Dersom domfelte skrives ut som følge av vilkårsbrudd, skal regionalt nivå treffe vedtak om at vedkommende skal tilbakeføres til fengsel.

Gjennomføring av forvaring i institusjon - retningslinjer

Bestemmelsen må leses i sammenheng med straffegjennomføringsloven § 12 og går foran § 3-5 i forskrift til straffegjennomføringsloven. Straffegjennomføringsloven § 12 åpner adgang for at også forvaringsdømte, under visse forutsetninger, kan gjennomføre straffen i institusjon. Forutsetningen er at opphold i institusjon ”er nødvendig for å bedre domfeltes evne til å fungere sosialt og lovlydig,” eller at andre tungtveiende grunner taler for det. Videre forutsettes det normalt at kriminalomsorgen selv ikke har et tilbud som imøtekommer den domfeltes særlige behov.

Institusjonsopphold i løpet av straffegjennomføringen kan være aktuelt for å sikre at domfelte får behandling for problemer som har vært en medvirkende årsak til hans/hennes kriminalitet, for eksempel rusproblemer. Det samme gjelder når ”andre tungtveiende grunner taler for det”, for eksempel når domfelte har et sterkt behov for behandling, medisinsk rehabilitering, pleie eller omsorg som ikke kan tilbys gjennom et ordinært sykehusopphold eller når hans fysiske eller psykiske helsetilstand er av en slik karakter at straffegjennomføring i fengsel vil representere en urimelig belastning for ham/henne selv eller de tilsatte.

Forskriften § 10 begrenser adgangen til å gjennomføre forvaring i institusjon til å gjelde del av straffen. I motsetning til det som gjelder for fengselsstraff vil det således ikke være mulig å gjennomføre hele forvaringsstraffen i institusjon. Overføring bør imidlertid kunne skje på ethvert tidspunkt når det anses hensiktsmessig, også som et midlertidig opphold i løpet av straffegjennomføringen.

Institusjonsopphold skal normalt ikke strekke seg ut over ett år. Lengre opphold kan unntaksvis innvilges dersom domfeltes særlige behov for behandlings- eller rehabiliteringstiltak tilsier det. Det samme gjelder dersom domfelte er sterkt behandlings- eller pleietrengende og fortsatt fengselsopphold vil kunne medføre at vedkommendes helsetilstand forverres eller at han/hun blir soningsudyktig. Eventuell dispensasjon innvilges av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning.

Institusjonsopphold utover ett år for domfelte som er i målgruppen for prøveløslatelse med vilkår som omhandlet i straffeloven § 39 g første ledd, tredje og fjerde punktum, skal ikke besluttes av kriminalomsorgen. Domfelte bør i stedet søkes løslatt på prøve med vilkår som nevnt, eventuelt også med beslutning om at vedkommende skal kunne "holdes tilbake der mot sin vilje og hentes tilbake ved unnvikelse, om nødvendig med tvang og med bistand fra offentlig myndighet." Slik prøveløslatelse kan bare besluttes av retten ved dom. Løslatelse som nevnt antas imidlertid å kunne iverksettes på et relativt tidlig tidspunkt.

Straffegjennomføring i institusjon forutsetter at hensynet til sikkerheten kan ivaretas på en tilfredsstillende måte. Det skal foretas en streng vurdering av om institusjonen tilfredsstiller de sikkerhetsmessige behov. Institusjonens regime må også ellers være av en slik karakter at oppholdet kan godtas som straffegjennomføring. Blant annet skal domfelte være innlagt på heldøgnsbasis og institusjonen skal ha døgnkontinuerlig bemanning.

Kriminalomsorgen kan ikke pålegge institusjonen å følge kriminalomsorgens regelverk og praksis. Institusjonen kan av kriminalomsorgen heller ikke pålegges å holde domfelte tilbake eller bringe ham/henne tilbake ved unnvikelse, jf straffegjennomføringsloven § 12.

Institusjonens ansvar skal avklares på forhånd og reguleres ved skriftlig avtale. Det skal i denne forbindelse avklares om institusjonen er villig til å rette seg etter kriminalomsorgens regelverk og praksis, blant annet når det gjelder sikkerhet og kontroll, herunder kontrolltiltak for å avdekke rusmisbruk, innberetning av eventuelle brudd på vilkår, permisjoner og annet fravær, arbeidsplassering eller skolegang som ledd i et behandlingsopplegg m.v. Det skal videre avklares om institusjonen har adgang til å begrense domfeltes frihet etter straffegjennomføringsloven § 12. For straffegjennomføring i institusjon bør det normalt kreves at tilbakeholdsretten aksepteres.

Forvaringsanstalten/fengselet skal forsikre seg om at varsel om eventuell utskrivning gis i rimelig tid og at domfelte ikke skrives ut før det er truffet vedtak om tilbakeføring til fengsel, eventuelt beslutning om prøveløslatelse. Er prøveløslatelse aktuelt, skal fengselet sørge for at friomsorgen og eventuelle øvrige samarbeidspartnere trekkes inn i forberedelsen på et så tidlig tidspunkt som mulig, jf forvaringsforskriften § 14 med tilhørende retningslinjer.

Ved valg av institusjon skal det for øvrig legges vekt på om institusjonen kan tilby et faglig opplegg som imøtekommer den domfeltes særlige behov. Det skal ved avgjørelsen legges vekt på domfeltes motivasjon og mulighet for å nyttiggjøre seg institusjonens tilbud.

Pkt 3.8 i retningslinjer til straffegjennomføringsloven og forskrift til loven gjelder tilsvarende så langt de passer.

Kapittel 4 Gjennomføring av forvaring i fengsel

§ 11 Permisjon. Avbrudd

Ordinær permisjon, velferdspermisjon og korttidspermisjon kan bare innvilges i den utstrekning sikkerhetsmessige hensyn og hensynet til den alminnelige rettsoppfatning ikke er til hinder for det.

Hvis retten har fastsatt en minstetid for forvaringen, kan ordinær permisjon og korttidspermisjon ikke innvilges før minst 2/3 av minstetiden er utholdt. Er minstetid ikke fastsatt, kan slik permisjon innvilges når en del av straffen er gjennomført og det, etter en individuell vurdering av domfelte, anses hensiktsmessig som ledd i en planlagt progresjon frem mot løslatelse.

Permisjon til utlandet innvilges ikke.

Før permisjon innvilges bør kriminalomsorgen ta kontakt med politi/påtalemyndighet med forespørsel om det foreligger opplysninger av betydning for permisjonsspørsmålet.

Forskrift til lov om straffegjennomføring § 3-30 annet, tredje og sjette ledd og forskriften § 3-31 gjelder tilsvarende.

Vilkår for permisjon kan fastsettes i medhold av straffegjennomføringsloven § 36.

Domfelte kan ikke innvilges avbrudd i gjennomføringen av forvaring.

Permisjon – retningslinjer

Bestemmelsen må leses i sammenheng med straffegjennomføringsloven §§ 33 og 36 og forskrift til straffegjennomføringsloven §§ 3-30 og 3-31. Permisjon er et viktig virkemiddel i domfeltes rehabilitering og tilpasning til samfunnet. Permisjonsordningen skal også gjøre det mulig for domfelte å opprettholde kontakten med sine pårørende og redusere skadevirkningene av isolasjon. En grunnleggende forutsetning er imidlertid at permisjon er sikkerhetsmessig forsvarlig. Uavhengig av hensynet til sikkerheten, tilsier formålet med forvaringsordningen at permisjon ikke innvilges før tidlig. Dersom det er fastsatt en minstetid for forvaringen må domfelte ha gjennomført minst 2/3 av denne før ordinær permisjon eller korttidspermisjon kan innvilges. Spørsmålet om permisjon kan innvilges skal alltid vurderes ved utholdt 2/3 av minstetiden for forvaringen.

Er det ikke fastsatt minstetid må tidspunktet for slik permisjon vurderes ut fra hva som anses som en hensiktsmessig og fornuftig progresjon i straffegjennomføringen. Det må i denne forbindelse tas utgangspunkt i det straffbare forholds grovhet og forvaringstidens lengde. Det skal legges vekt på domfeltes atferd under straffegjennomføringen og om han har gjennomført fremstilling uten svikt. Domfelte bør som utgangspunkt ikke innvilges permisjon før det har gått ett år etter rettskraftig dom. Bestemmelsen kan fravikes dersom tidsrammen for forvaringen er relativt kort og domfeltes utvikling tilsier at han/hun vil kunne løslates på prøve forholdsvis tidlig i straffegjennomføringen.

Bestemmelsene i forskrift til straffegjennomføringsloven § 3-30 annet ledd kommer til anvendelse. Dette innebærer at domfelte kan innvilges et ordinært samlet permisjonsfravær med inntil 18 døgn pr år i tillegg til korttidspermisjon. Nødvendig reisetid kommer i tillegg.

I henhold til pkt 3.36 i retningslinjer til straffegjennomføringsloven og forskrift til straffegjennomføringsloven bør antallet permisjoner ikke overstige 6 pr. år med mindre formålet med permisjonene tilsier fravikelse. For forvaringsdømte kan hensynet til domfeltes sosiale tilpasning og rehabilitering tilsi at det i stedet innvilges kortvarige, men hyppigere permisjoner når dette anses hensiktsmessig for domfeltes sosiale tilpasning og rehabilitering. Slike permisjoner kan tenkes i forbindelse med forberedelse til løslatelse, spesielt hvor domfelte har fått avslag på søknad om overføring til fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller overgangsbolig. Det samme gjelder hvor domfelte mangler nettverk eller permisjonsadresse slik at overnattingspermisjon ikke kan innvilges. Permisjon kan eventuelt innvilges med følge av en tjenestemann. Permisjonenes varighet bør søkes utvidet over tid i forhold til domfeltes utvikling.

Etter pkt 3.36 i retningslinjer til straffegjennomføringsloven og forskrift til straffegjennomføringsloven kan domfelte som har utvist en målrettet innsats for sin egen rehabilitering og har hatt en positiv utvikling, innvilges en permisjonskvote på inntil 30 døgn pr år. Tilleggskvoten skal benyttes til formål som kan fremme domfeltes positive

utvikling og tilpasning til samfunnet, herunder kontakt med offentlige myndigheter, skoler, behandlingsinstanser m.v. For forvaringsdømte bør det ses hen til behovet for flere permisjonsdøgn når dette har sammenheng med forberedelse til prøveløslatelse. Dette gjelder særlig når minstetiden for forvaringen er utholdt. Det bør også legges vekt på om domfelte har fått avslag på søknad om overføring til fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller overgangsbolig som ledd i en gradvis progresjon frem mot prøveløslatelse.

Permisjonskvoten løper fra første ordinære permisjon gjennomføres.

Velferdspermisjon kan innvilges på ethvert tidspunkt under straffegjennomføringen før permisjonstid er oppnådd, jf forskrift til straffegjennomføringsloven § 3-30 siste ledd.

Dersom det foreligger særlige og tungtveiende grunner, kan domfelte unntaksvis innvilges fremskutt permisjonstid eller utvidet permisjonskvote i samsvar med forskrift til straffegjennomføringsloven § 3-31.

Av straffegjennomføringsloven § 36 siste ledd, følger at fornærmede i straffesaken skal varsles på forhånd dersom det er av betydning for vedkommende å få kjennskap til tidspunktet for permisjonen.

Det vises for øvrig til retningslinjer til straffegjennomføringsloven pkt 3.36 og 3.39 som gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 12 Frigang

Frigang til arbeid, opplæring, program eller andre tiltak utenfor fengsel kan innvilges som ledd i en planlagt progresjon frem mot prøveløslatelse. Frigang kan bare innvilges i den utstrekning det er sikkerhetsmessig forsvarlig.

Dersom retten har fastsatt en minstetid for forvaringen kan frigang først påbegynnes når minst 2/3 av minstetiden er utholdt. Frigang kan ellers innvilges mot slutten av gjennomføringstiden når det anses hensiktsmessig for domfeltes tilpasningsevne og rehabilitering.

Forskrift til lov om gjennomføring av straff § 3-14 annet, tredje, fjerde og femte ledd og § 3-15 gjelder tilsvarende.

Frigang - retningslinjer

Bestemmelsen må ses i sammenheng med straffegjennomføringsloven § 20 og forskrift til straffegjennomføringsloven §§ 3-14 og 3-15. For forvaringsdømte vil frigang til arbeid, opplæring, program eller andre tiltak utenfor fengsel ofte være hensiktsmessige

virkemidler som ledd i en gradvis tilpasning til samfunnet. Dersom det er fastsatt en minstetid for forvaringen, bestemmer forskriften at frigang ikke kan påbegynnes før minst 2/3 av minstetiden er utholdt. Eventuell frigang forutsettes først innvilget etter at domfelte har oppnådd en viss grad av progresjon i straffegjennomføringen. Vedkommende bør ha gjennomført flere permisjoner uten svikt før frigang kan innvilges. Dersom det er mulig bør frigang foregå fra fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller overgangsbolig. Det bør imidlertid unngås at domfelte blir gående svært lenge i en frigangssituasjon. Det antas at frigang for forvaringsdømte i praksis først vil være aktuelt i tiden frem mot løslatelse.

Ved avgjørelsen skal det legges vekt på om domfelte antas å ville kunne nyttiggjøre seg frigangen etter løslatelse. Det skal tas utgangspunkt i fengselets kartlegging og observasjon av domfelte. Det skal blant annet ses hen til eventuell tidligere skolegang og arbeidserfaring, interesser, motivasjon m.v.

Forskrift til straffegjennomføringsloven § 3-14 annet, tredje, fjerde og femte ledd kommer til anvendelse. Dette innebærer at frigang normalt ikke kan tilstås for et lengre tidsrom enn ett år. Frigang til undervisning kan likevel innvilges i inntil to år dersom utdanningen er et ledd i en samlet utdanningsplan. Dispensasjon kan innvilges av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning når særlige og tungtveiende grunner foreligger.

Frigang til egen eller nære pårørendes virksomhet innvilges ikke. Videre skal det ikke innvilges frigang til selskaper hvor domfelte har eller har hatt betydelige eierinteresser eller viktige verv. Tilsvarende gjelder virksomhet som står i nær relasjon til den straffbare handlingen. Valg av arbeidssted skal ellers treffes ut fra en konkret vurdering. Det skal ses hen til formålet med frigangen og til at tiltaket er et ledd i gjennomføring av straff. Det er av avgjørende betydning å sikre muligheten for kontroll med at frigangsavtalen etterleves og å unngå misbruk.

Det vises for øvrig til pkt 3.18 i retningslinjer til straffegjennomføringsloven og forskriften. Bestemmelsene om kontroll med frigang gjelder tilsvarende.

Arbeidsgiver/skole må skriftlig samtykke i å overholde bestemmelsene i forvaltningsloven § 13 om taushetsplikt

Forskriften § 3-15 om arbeidsavtale og arbeidslønn ved frigang gjelder tilsvarende.

§ 13 Utelukkelse fra fellesskapet som forebyggende tiltak

Så langt det er praktisk mulig og sikkerhetsmessig forsvarlig skal de domfelte ha adgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden.

Fellesskapet i avdeling tilrettelagt for domfelte med særlige behov kan helt eller delvis begrenses av hensyn til ro, orden og sikkerhet eller dersom hensynet til domfelte selv eller andre domfelte tilsier det og det ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep. Grunnlaget for begrensning i eller utelukkelse fra fellesskapet skal vurderes fortløpende. Tiltaket skal kompenseres med forsterket kontakt med tilsatte og utvidet aktivitetstilbud.

Regionalt nivå treffer vedtak om fortsatt fullstendig utelukkelse fra fellesskapet dersom utelukkelsen strekker seg utover 14 dager. Dersom utelukkelsen samlet overstiger 42 dager, skal tiltaket meddeles Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. Melding skal deretter gis Kriminalomsorgens sentrale forvaltning med 14 dagers mellomrom.

Delvis utelukkelse fra fellesskapet som strekker seg utover 30 dager skal meddeles regionalt nivå.

Utelukkelse fra fellesskapet av alle eller en gruppe innsatte kan opprettholdes i inntil 3 døgn. Utelukkelsen kan forlenges med inntil 3 døgn dersom særlige grunner gjør det påkrevet.

Domfelte som er fullstendig utelukket fra fellesskapet skal flere ganger daglig tilses av fengselets tilsatte. Lege skal varsles om utelukkelsen uten ugrunnet opphold.

Utelukkelse fra fellesskapet som forebyggende tiltak kommer til fradrag i en eventuell etterfølgende reaksjon på brudd etter straffegjennomføringsloven.

Utelukkelse fra fellesskapet som forebyggende tiltak - retningslinjer

Bestemmelsen må leses i sammenheng med straffegjennomføringsloven § 17 annet ledd, som gir en generell hjemmel for fullstendig utelukkelse eller begrensning i fellesskapet i forvaringsavdeling. Fullstendig eller delvis utelukkelse fra fellesskapet kan besluttes når det er nødvendig av hensyn til ro, orden og sikkerhet, av hensyn til domfelte selv eller miljøet i avdelingen. For forvaringsdømte som er plassert i annet fengsel gjelder straffegjennomføringsloven § 37. Begrensning eller utelukkelse fra fellesskapet skal kompenseres med utvidet kontakt med tilsatte samt aktivitets- eller fritidssysler.

Disiplinærbrudd m.v.

Når det gjelder disiplinærbrudd m.v. under straffegjennomføring i fengsel eller forvaringsanstalt, vises til straffegjennomføringsloven § 40 med tilhørende forskrift og retningslinjer, jf pkt 3.43 i retningslinjene.

Eventuelle disiplinærbrudd begått i tiden mellom beslutning om prøveløslatelse og iverksettelse av løslatelsen skal meddeles påtalemyndigheten. Underretning skal skje straks dersom den forvaringsdømte begår nye straffbare handlinger eller det ellers oppstår en situasjon som kan tilsi at prøveløslatelse likevel ikke er forsvarlig av hensyn til samfunnets sikkerhet.

Kapittel 5. Prøveløslatelse fra forvaring

Dom på forvaring forutsetter at det anses å være en nærliggende fare for at vedkommende på ny vil begå eller forsøke å begå en alvorlig forbrytelse som krenker andres liv, helse eller frihet. Spørsmålet om det er grunnlag for prøveløslatelse beror på en konkret vurdering av om domfelte antas å ha oppnådd en så stor grad av egenutvikling og ansvarlighet at prøveløslatelse kan anses som sikkerhetsmessig forsvarlig. Det skal tas i betraktning at formålet med forvaringsordningen først og fremst er å beskytte samfunnet mot ny alvorlig kriminalitet fra domfeltes side.

Domfelte skal på forhånd ha fått mulighet for en gradvis progresjon i straffegjennomføringen gjennom for eksempel tillitsarbeid i fengselet, fremstillinger samt overføring til mindre restriktivt fengsel. Tilsvarende skal han ha fått anledning til å prøve seg under friere forhold gjennom permisjoner og eventuelt frigang. Ved vurderingen av spørsmålet om prøveløslatelse skal det legges vekt på hvordan utganger og andre lettelser i soningsforholdene har forløpt. Aktuelle vilkår for prøveløslatelsen og tiltak som ellers kan etableres i prøvetiden må også tas i betraktning.

Begjæring om prøveløslatelse kan fremsettes av domfelte selv eller av leder av fengsel. Leder av fengsel skal av eget tiltak begjære slik løslatelse dersom det vurderes å være grunnlag for det, jf straffeloven § 39 f annet ledd.

Domfelte kan ikke begjære løslatelse før det er gått ett år etter at forvaringsdommen eller dom som nekter prøveløslatelse er endelig, jf straffeloven § 39 f femte ledd. Dom på gjeninnsettelse på grunn av vilkårsbrudd må likestilles med dom som nekter prøveløslatelse, jf Ot.prp nr 46 (2000–2001) side 72. Begjæring som fremsettes for tidlig oversendes påtalemyndigheten, som tar stilling til om den skal returneres uten at den forelegges for tingretten.

Kriminalomsorgen er ikke bundet av disse fristene, men kan begjære prøveløslatelse på vegne av domfelte også før det er gått ett år etter rettskraftig dom. Eventuelle begjæringer fra forvaringsanstalten/fengselet før ettårsfristen må behandles på vanlig måte.

Prøveløslatelse kan under enhver omstendighet ikke skje før eventuell minstetid for forvaringen er utholdt. Begjæring om slik løslatelse kan imidlertid fremsettes og tas under behandling før minstetiden er utholdt.

Kontroll med vilkår for prøveløslatelsen samt eventuell oppfølging av friomsorgen forutsetter at den prøveløslatte oppholder seg i landet i prøvetiden, jf forskriften § 17 med tilhørende retningslinjer.

§ 14 Forberedelse til prøveløslatelse

Det skal utarbeides gjennomføringsplan med nærmere angivelse av aktuelle kontroll og støttetiltak i prøveperioden. Planen skal være skriftlig. Dersom det er nødvendig og hensiktsmessig, kan det i samarbeid med den prøveløslatte foretas endringer i planen i løpet av prøveperioden.

Det skal utarbeides forslag til vilkår for løslatelsen, herunder bestemmelser om oppholdssted, arbeid, utdanning eller behandling.

Prøveløslatelse fra forvaring kan begjæres av lokalt nivå eller av domfelte selv.

Begjæring om prøveløslatelse forelegges for påtalemyndigheten som bringer saken inn for tingretten til avgjørelse eller samtykker i at løslatelse beslattes av kriminalomsorgen.

Dersom det er av stor betydning for fornærmede og etterlatte i straffesaken å få kjennskap til tidspunktet for løslatelse, skal fornærmede varsles på forhånd.

Forberedelse til løslatelse - retningslinjer

Prøveløslatelse fra forvaring skal forberedes i god tid. Det skal foretas en fornyet risikovurdering av domfelte og innhentes opplysninger fra eventuell ansvarsgruppe, kontaktbetjent og andre som har fulgt opp den domfelte under straffegjennomføringen. Arbeidet med å skaffe domfelte en egnet bolig bør påbegynnes i god tid.

Gjennomføring av prøveløslatelse fra forvaring skal skje i regi av friomsorgen i den region hvor domfelte skal ta opphold etter løslatelsen. Dersom domfelte endrer oppholdssted, skal oppdraget overføres til friomsorgskontoret på domfeltes nye oppholdssted og iverksettes som bestemt for nye oppdrag.

Samarbeid med friomsorgen skal etableres så tidlig som mulig. Når det er fremsatt begjæring om prøveløslatelse, og det er kjent hvor domfelte planlegger å ta opphold etter løslatelsen, skal fengselet snarest ta kontakt med det aktuelle friomsorgskontor. Skal domfelte ta opphold i en annen region enn hvor han oppholder seg på løslatelsestidspunktet, skal også mottakende region involveres i saken på et tidlig tidspunkt.

Ansvarlig saksbehandler i friomsorgen skal oppnevnes i god tid. Det samme gjelder eventuell annen kontaktperson. Saksbehandler/kontaktperson skal gjøre seg kjent med saken og den forvaringsdømtes situasjon så tidlig som mulig, og bør ved behov besøke domfelte i fengselet før løslatelsen. Forvaringsanstalten/fengselet skal gi friomsorgen nødvendige opplysninger om domfelte og hans forhold.

Friomsorgen skal i samarbeid med forvaringsanstalten/fengselet utarbeide forslag til prøveløslatelsesopplegg og vilkår for prøveløslatelsen. Innholdet i og omfanget av eventuell oppfølging i prøveperioden skal skisseres. Domfelte skal gis anledning til å uttale seg om aktuelle vilkår, herunder vilkår i henhold til straffeloven § 39 g første ledd, 3. punktum, jf straffeloven § 39 g tredje ledd.

Når det gjelder utarbeidelse av gjennomføringsplan vises til retningslinjene til § 17 nedenfor.

Domfeltes behov for støtte og veiledning skal vurderes. Det bør på et tidlig tidspunkt etableres kontakt med sosialkontor og andre offentlige myndigheter, organisasjoner og privatpersoner som kan yte egnet bistand, for eksempel til å skaffe egnet bolig, arbeid eller opplæringstilbud, eventuell psykiatrisk/somatisk behandling m.v.

Samarbeid med politi/lensmannskontor på domfeltes oppholdssted, samt påtalemyndigheten skal etableres i god tid.

Forvaringsanstalten/fengselets uttalelse oversendes vedkommende region. Det skal redegjøres for domfeltes utvikling under straffegjennomføringen og forhold som kan innebære en risiko for gjentakelse av straffbare handlinger. Det skal også redegjøres for tiltak som anses nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig prøveløslatelse. Friomsorgens forslag til prøveløslatelsesopplegg og vilkår for prøveløslatelsen skal vedlegges.

Regionalt nivå forelegger deretter saken for påtalemyndigheten med sin innstilling. Innstillingen skal underbygges av nødvendig og relevant dokumentasjon. Dersom det er fastsatt minstetid for forvaringen, bør innstillingen så vidt mulig forelegges for påtalemyndigheten i tilstrekkelig god tid til at saken kan sendes tingretten eller regionalt nivå for avgjørelse før minstetiden er utløpt.

Skal domfelte etter løslatelsen ta opphold i en annen region, skal mottakende region så vidt mulig på forhånd kontaktes og gis anledning til å uttale seg både om aktuelle vilkår og om grunnlaget for eventuell prøveløslatelse.

Melding om prøveløslatelse skal sendes Kriminalpolitisen i henhold til pkt 3.7 i retningslinjer til straffegjennomføringsloven og forskrift til loven.

Domfelte skal ved underskrift på dommen eller regionalt nivå's beslutning om prøveløslatelse bekrefte at han er kjent med vilkårene for prøveløslatelse og de regler som ellers gjelder. Vilkår og regler bør gjennomgås og innskjerpes domfelte og han/hun skal gjøres kjent med konsekvensene av eventuelle brudd, jf forvaringsforskriften § 19.

I forbindelse med løslatelsen skal sakens dokumenter oversendes vedkommende friomsorgskontor.

Særlig om utenlandske forvaringsdømte med utvisningsvedtak

Dom på forvaring eller en strafferettslig særreaksjon kan danne grunnlag for utvisning i medhold av utlendingsloven § 29 b og c. Etter utlendingsforskriften § 126 første ledd bør vedtak om utvisning treffes snarest mulig etter at rettskraftig straffedom foreligger eller fullbyrding av en dom er påbegynt, jf straffeprosessloven § 453, og fortrinnsvis ikke senere enn at vedtaket kan iverksettes samtidig med løslatelse eller overføring til straffullbyrdelse i annet land.

Dersom det ikke er opplyst hvorvidt utvisningssak er opprettet skal forvaringsanstalten, straks den mottar en dom vedrørende en utenlandsk statsborger, sende melding til det politidistrikt som hadde ansvaret for straffesaken med anmodning om at spørsmålet om utvisning avklares. Kopi sendes Politiets utlendingsenhet.

Meldingen skal inneholde opplysninger om dommen og om tidspunktet for påbegynt straffegjennomføring. Det skal også opplyses om tidspunktet for eventuell fastsatt minstetid for forvaringen og tidsrammens utløp.

Det vises for øvrig til Justisdepartementets rundskriv G-02/2007 vedrørende innsatte med utenlandsk statsborgerskap hvor det er gitt retningslinjer for saksbehandlingen og rutinene for informasjonsutveksling mellom kriminalomsorgen og utlendingsmyndighetene i saker vedrørende domfelte med utenlandsk statsborgerskap.

At domfelte er besluttet utvist eller har fått forhåndsvarsel om utvisning vil ha betydning for soningsforholdene og spørsmålet om prøveløslatelse. Opplegg for prøveløslatelse skal utarbeides med sikte på at domfelte etter løslatelsen skal ta opphold i sitt hjemland, for eksempel ved at han/hun tilføres kompetanse han kan nyttiggjøre seg eller å styrke kontakten med familie/nettverk i hjemlandet.

Tidspunktet for eventuell prøveløslatelse skal så vidt mulig søkes tilrettelagt slik at et utvisningsvedtak kan effektueres samtidig med prøveløslatelsen. De ordinære bestemmelser om fremgangsmåten ved iverksettelse av utvisningsvedtak kommer til anvendelse, jf utlendingsloven § 41.

Det er viktig å sikre gode rutiner for samarbeid og kontakt mellom politiet, utlendingsmyndighetene og kriminalomsorgen i forbindelse med prøveløslatelse og påfølgende uttransportering av domfelte. Kommunikasjon bør skje skriftlig. Det politidistrikt som har saken til behandling skal så tidlig som mulig underrettes om tidspunktet for prøveløslatelse.

Dersom det oppstår en situasjon hvor domfelte besluttet løslatt uten at vedtak om utvisning kan effektueres, skal det så vidt mulig inngås avtale med domfelte om at han møter på friomsorgens kontor på et fastsatt tidspunkt. Domfelte skal bekrefte avtale med sin underskrift.

§ 15 Prøveløslatelse av kriminalomsorgen etter straffeloven § 39 f, fjerde ledd

Regionalt nivå treffer vedtak om prøveløslatelse når påtalemyndigheten samtykker og når regionen selv anser slik løslatelse som sikkerhetsmessig forsvarlig.

Regionalt nivå fastsetter samtidig prøvetidens lengde, jf straffeloven § 39 f, første ledd og vilkårene for prøveløslatelsen. Prøvetiden kan ikke strekke seg utover lengstetiden for forvaringen.

Det skal settes som vilkår for prøveløslatelsen at domfelte følges opp av friomsorgen. Ved prøveløslatelse av kriminalomsorgen kan det i tillegg settes vilkår som omhandlet i straffeloven § 53 nr 2, § 53 nr 3, bokstav a-g, nr 4 og 5.

Når det anses påkrevet kan forlengelse av prøvetiden besluttet av forhørsretten i medhold av straffeloven § 54 nr 1.

Prøveløslatelse av kriminalomsorgen etter straffeloven § 39 f, fjerde ledd – retningslinjer

Selv om påtalemyndigheten har gitt samtykke til prøveløslatelse, må kriminalomsorgen foreta en selvstendig vurdering av hvorvidt prøveløslatelse er forsvarlig. Nekter kriminalomsorgen løslatelse til tross for påtalemyndighetens samtykke, fremmes saken for retten, jf forvaringsforskriften § 16.

Løslatelse før utløpet av tidsrammen for forvaringen skjer alltid på prøve. Dette gjelder også dersom domfelte løslates så kort tid før forvaringsstraffens utløp at fristen for å reise sak om forlengelse er utløpt. Det vises til Ot.prp nr 87 (1993-94), merknadene til § 39 f.

Vedtak om prøveløslatelse treffes av regionalt nivå. Regionalt nivå fastsetter samtidig prøvetidens lengde og vilkårene for prøveløslatelsen.

Iverksettelse av prøveløslatelse

Når prøveløslatelse besluttes av kriminalomsorgen, løper prøvetiden fra det tidspunkt da domfelte faktisk løslates. Det samme gjelder dersom dom på prøveløslatelse overlater til kriminalomsorgen å fastsette løslatelsestidspunktet. Løslatelse skal i så fall iverksettes innen rimelig tid og senest på det tidspunkt som eventuelt er fastsatt i dommen.

Prøvetid

Etter straffeloven § 39 f, første ledd skal prøvetiden være fra ett til fem år. Prøvetiden kan ikke strekke seg ut over tidsrammen for forvaringen. Prøvetiden bør i utgangspunktet tilsvare lengden av den gjenstående del av forvaringen frem til tidsrammens utløp. Etter en konkret vurdering kan det unntaksvis fastsettes en kortere prøvetid, blant annet ut fra domfeltes funksjonsevne og ressurser, sosiale situasjon, samt aktuelle vilkår for prøveløslatelsen og hvilke støtte og kontrolltiltak det er mulig å etablere i prøvetiden.

Forlengelse av prøvetiden kan besluttes av retten innenfor tidsrammen for forvaringen, dog ikke til mer enn fem år i alt, jf straffeloven § 39 g, tredje ledd, annet punktum. Dette gjelder også når prøvetidens lengde i utgangspunktet er fastsatt av kriminalomsorgen. Forutsetningen er at slik forlengelse anses "påkrevet" av hensyn til sikkerheten. Forlengelse av prøvetiden kan være aktuelt både ved konkrete vilkårsbrudd og i tilfelle hvor domfelte kommer inn i en negativ utvikling, for eksempel mot slutten av prøvetiden. Det skal imidlertid mer til for å forlenge prøvetiden enn for å endre eller oppheve vilkår eller fastsette nye vilkår. Domfelte bør på forhånd gis anledning til å uttale seg.

Avgjørelse om forlengelse av prøvetiden treffes ved kjennelse i prøvetiden. Det bør etableres rutiner som sikrer at spørsmålet om eventuell forlengelse forelegges for påtalemyndigheten i god tid før prøvetidens utløp.

Prøvetiden kan ikke forlenges utover til sammen fem år selv om tidsrammen for forvaringen ikke er utløpt.

Prøveløslatelse skal tilrettelegges slik at det kan settes en prøvetid på minst ett år. Dersom den gjenstående del av forvaringstiden er kortere enn ett år, bør tidsrammen søkes forlenget, jf straffeloven § 39 e, første ledd, annet punktum og forvaringsforskriften § 5 med tilhørende retningslinjer. Er fristen for å begjære forlengelsesdom utløpt eller påtalemyndigheten velger å ikke reise sak om forlengelse, skjer eventuell løslatelse likevel på prøve. Det er i slike tilfeller begrenset hvilke vilkår som kan settes. Det antas imidlertid at det av hensyn til samfunnsbeskyttelsen normalt vil være mer hensiktsmessig å løslate domfelte på prøve med en viss oppfølging enn om vedkommende løslates direkte fra fengsel/forvaringsanstalt ved tidsrammens utløp.

Vilkår

Kriminalomsorgens kompetanse til å sette vilkår er mer begrenset enn rettens. Det kan således bare fastsettes vilkår som uttrykkelig er omhandlet i straffeloven § 39 g, annet ledd, jf §§ 53 nr 2, 53 nr 3, bokstav a-g, nr 4 og nr 5.

Vilkår for prøveløslatelsen fastsettes av Kriminalomsorgen regionalt nivå. Formålet med fastsettelse av vilkår som omhandlet i straffeloven § 53 nr 2 og § 53 nr 3 bokstav a-g, er å redusere faren for ny kriminalitet, også ved å bidra til domfeltes sosiale tilpasning og rehabilitering. Ved fastsettelse av vilkår skal det tas utgangspunkt i forvaringsstraffens formål, jf forvaringsforskriften § 2 med tilhørende retningslinjer. Det skal legges vekt på kartlegging og observasjon av domfelte under straffegjennomføringen samt hans ressurser, sosiale situasjon, miljøtilhørighet, bosted, jobbmuligheter, behandlingsbehov, eventuelle rusproblemer m.v. Konsekvensene av eventuelle brudd på vilkår skal tas i betraktning.

Domfelte skal på forhånd få adgang til å uttale seg om vilkårene, jf straffeloven § 39 g, tredje ledd.

Kriminalomsorgen kan etter dette sette som vilkår at den prøveløslatte:

- melder seg for politiet til bestemte tider, jf straffeloven § 53 nr 2

Vedrørende vilkår om meldeplikt for politiet:

Perioden med meldeplikt for politiet er ett år med mindre en kortere periode bestemmes av Kriminalomsorgen regionalt nivå.

Perioden løper fra det tidspunkt hvor domfelte møter første gang. Dato for første oppmøte bør være fastsatt før prøveløslatelse faktisk iverksettes. Meldeplikt for politiet omfatter kun fremmøte, ikke samtale i kontrolløyemed eller lignende.

- overholder bestemmelser om oppholdssted, arbeid, utdanning eller samkvem med bestemte personer, jf straffeloven § 53 nr 3, bokstav a

Vedrørende vilkår om oppholdssted/bosted

Pålegg om oppholdssted kan gå ut på at domfelte må oppholde seg på et bestemt sted eller at vedkommende forbys opphold på bestemte steder, for eksempel av hensyn til fornærmede eller fordi miljøet har vist seg å ha en uheldig innvirkning på hans/hennes livsførsel. Med oppholdssted menes land, fylke, kommune, by og tettsted. Det skal innskjerpes for domfelte at han ikke kan oppholde seg utenfor det aktuelle området.

Dersom det er fastsatt vilkår om oppholdssted, kan Kriminalomsorgen regionalt nivå gi forhåndssamtykke til midlertidig endring av oppholdssted, for eksempel i forbindelse med reiser. Dersom den prøveløslatte regelmessig reiser, for eksempel for å besøke nære

pårørende, kan forhåndssamtykke innhentes for flere reiser om gangen. Politiet på det stedet hvor den prøveløslatte midlertidig oppholder seg skal underrettes.

Når det gjelder spørsmål om utenlandsopphold vises til forskriften § 17 med tilhørende retningslinjer.

Domfelte kan med hjemmel i straffeloven § 53 nr 3, bokstav a anvises bosted. Med bosted menes en fast boligadresse. Domfelte skal gjøres kjent med at bosted ikke kan endres uten etter forhåndssamtykke fra kriminalomsorgen.

Hensynet til samfunnsbeskyttelsen skal tillegges avgjørende vekt. Det skal ses hen til omgivelsene og om det ut fra de straffbare forhold forvaringsdommen gjelder er betryggende å plassere domfelte i det aktuelle området. Det skal i løpet av prøveperioden foretas regelmessige vurderinger av boligen og om boalternativet er sikkerhetsmessig forsvarlig.

Det skal primært benyttes offentlige boalternativer, jf i denne forbindelse også avtale om bosetting ved løslatelse fra fengsel som ble inngått mellom Justisdepartementet og Kommunenes sentralforbund den 07.09.2005.

Når det gjelder spørsmålet om unntak fra taushetsplikten vises til forvaltningsloven § 13 b nr 5. Er det aktuelt å benytte private utleiery må domfelte skriftlig samtykke i at kriminalomsorgens taushetsplikt oppheves, jf forvaltningsloven § 13 a, eventuelt må domfelte selv orientere utleier om forvaringsdommen. Det er viktig at samtykket gis under omstendigheter som sikrer at det er skjedd frivillig, etter moden overveielse og med full oversikt over konsekvensene. Det må legges vekt på å klargjøre hvor stor spredning opplysningene vil få. Anmodning om samtykke må ikke fremføres på en slik måte at domfelte føler seg presset til å samtykke.

Opplysninger om at utleier skal informeres må fremkomme allerede i forbindelse med utarbeidelse av prøveløslatelsesopplegget, som oversendes påtalemyndigheten. Det skal fremgå av leiekontrakten eller ved egen erklæring at utleier er orientert.

Dersom domfelte ikke ønsker å bidra til at opplysninger om dommen gjøres kjent for utleier skal det søkes etter andre boalternativer.

Domfelte skal pålegges å reise til det sted hvor han/hun skal ta opphold dersom det fastsettes vilkår om dette.

Vilkår om arbeid eller utdanning

Ved valg av arbeidsgiver skal det legges vekt på muligheten for å sikre nødvendig kontroll og å unngå misbruk. Domfelte skal ikke utføre arbeid i egen eller nære pårørendes virksomhet. Det samme gjelder selskaper hvor domfelte har eller har hatt betydelige

eierinteresser eller viktige verv. Domfelte skal ikke utføre virksomhet som står i nær relasjon til den straffbare handling.

Vilkåret om utdanning bør bare benyttes dersom domfelte er motivert for dette.

Domfelte må skriftlig samtykke i at kriminalomsorgens taushetsplikt oppheves, jf forvaltningsloven § 13 a. Tilsvarende må arbeidsgiver/skole samtykke i å overholde bestemmelsene om taushetsplikt, jf forvaltningsloven § 13.

Vilkår om samkvem med bestemte personer

Straffeloven § 53 nr 3 bokstav a åpner adgang for å nekte domfelte "samkvem med bestemte personer". Vilkåret kan være aktuelt ved prøveløslatelse fra forvaring. Dette gjelder særlig overfor den fornærmede, også overfor bestemte personer eller grupperinger som kan representere en fare for at domfelte kan falle tilbake til sin tidligere livsførsel. Forutsetningen må imidlertid normalt være at de aktuelle personer/grupperinger er kjent av politiet for kriminell virksomhet og at domfelte tidligere har hatt kontakt med disse. Det kan være aktuelt å sette forbud mot at domfelte oppsøker rusbelastede miljøer på oppholdsstedet.

-overholder bestemmelser om innskrenkninger i råderetten over inntekter og formue og om oppfyllelsen av økonomiske forpliktelser, jf straffeloven § 53 nr 3, bokstav b

Straffeloven § 53 nr 3 bokstav b:

Vilkåret tar sikte på tilfelle hvor manglende økonomisk styring har vært medvirkende til domfeltes kriminalitet.

- avholder seg fra å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, jf straffeloven § 53 nr 3, bokstav c

Vilkåret omfatter enhver bruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler som ikke er lovlig foreskrevet av lege. Domfelte kan pålegges å avstå fra all bruk, ikke bare misbruk. Vilkåret forutsettes imidlertid begrenset til tilfeller hvor de straffbare forhold er knyttet til bruk av rusmidler, hvor domfelte har et rusproblem eller hvor det er grunn til å tro at bruk av rusmidler kan medføre risiko for gjentakelse av straffbare handlinger. I tvilstilfelle bør forbud fastsettes.

- gjennomgår kur for å motvirke misbruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, om nødvendig i institusjon, jf straffeloven § 53 nr 3, bokstav d

Det kan være aktuelt å kombinere vilkåret med vilkår om forbud mot bruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler.

- gjennomfører promilleprogram, jf nr 6 første ledd, annet punktum eller narkotikaprogram med domstolskontroll dersom domfelte samtykker, jf nr 6 annet og tredje punktum, jf straffeloven § 53 nr 3 bokstav e

Målgruppen for promilleprogram er personer som har et alkoholproblem, mens målgruppen for narkotikaprogrammet er rusmiddelmissbrukere som er dømt for narkotikarelatert kriminalitet. Etter ordlyden skal vilkåret kunne fastsettes av kriminalomsorgen ved prøveløslatelse fra forvaring, jf straffeloven § 39 g og § 53 nr 3 bokstav e. Det synes uklart hvorvidt dette er tilsiktet. Vilkåret anses under enhver omstendighet lite praktisk i forbindelse med prøveløslatelse fra forvaring. Dersom vilkåret likevel er aktuelt bør saken fremmes for retten på vanlig måte.

- gjennomgår psykiatrisk behandling, om nødvendig i institusjon, jf straffeloven § 53 nr 3 bokstav f

Vilkår om at domfelte gjennomgår psykiatrisk behandling kan være hensiktsmessig dersom han/hun allerede har påbegynt slik behandling eller dersom det er lagt opp til et behandlingsopplegg som ennå ikke er påbegynt, for eksempel poliklinisk behandling. Vilkår om behandling for rusproblemer eller psykiatrisk behandling innebærer at behandlingen skal påbegynnes, eventuelt fortsettes, og gjennomføres. Forutsetningen for å fastsette vilkåret må normalt være at domfelte er motivert og at behandlingen ut fra en faglig vurdering kan imøtekomme hans/hennes særlige behov. Det vises til straffeloven § 39 g tredje ledd, første punktum hvor det fremgår at domfelte på forhånd skal få adgang til å uttale seg om vilkårene.

- for inntil ett år tar opphold i heim eller institusjon, jf straffeloven § 53 nr 3 bokstav g

Opphold i institusjon med mindre restriktivt regime eller institusjoner som av andre grunner ikke vil kunne godtas som ”§ 12 institusjoner”, må etter omstendighetene kunne aksepteres når institusjonsoppholdet er et vilkår for prøveløslatelse. Opphold i ettervernshjem eller hybelhus uten døgnkontinuerlig bemanning kan være aktuelt, for eksempel etter et avsluttet behandlingsopplegg. Det samme gjelder rene tilsyns- eller omsorgstilbud etter et avsluttet behandlingsopplegg eller når oppholdet ellers kan være til hjelp og støtte for domfelte i prøvetiden.

Som vilkår for prøveløslatelse kan kriminalomsorgen ikke treffe vedtak om institusjonsopphold utover ett år, jf straffeloven § 39 g, første ledd, tredje punktum. Kriminalomsorgen kan heller ikke bestemme at domfelte skal holdes tilbake i institusjonen eller hentes tilbake ved unnvikelse, jf § 39 g, første ledd, fjerde punktum. Er det behov for lengre opphold eller for å holde domfelte tilbake i institusjonen eller hente ham tilbake ved unnvikelse, må saken fremmes for retten, jf straffeloven § 39 f, annet ledd jf § 39 g, første ledd og § 53 nr 3. Normalt vil prøveløslatelse ikke være aktuelt dersom det er behov for en slik begrensning av domfeltes bevegelsesfrihet. For enkelte domfelte vil

imidlertid prøveløslatelse med betingelser som nevnt være eneste mulighet for å oppnå et liv utenfor fengsel, jf straffeloven § 39 g, første ledd, tredje og fjerde punktum og forskriften kapittel 6.

- yter slik erstatning og oppreisning som den fornærmede eller andre skadelidte har rett til og gjør krav på, og som domfelte antas å ha evne til å betale, jf straffeloven § 53 nr 4.
- betaler underholdsbidrag som er forfalt eller forfaller i prøvetiden, jf straffeloven § 53 nr 5

Det kan også settes som vilkår at domfelte skal følges opp av kriminalomsorgen, jf straffeloven § 39 annet ledd, annet punktum.

Retten kan oppheve, endre eller fastsette nye vilkår for prøveløslatelsen, jf straffeloven § 54 nr 1. Dette gjelder også vilkår som er fastsatt av kriminalomsorgen, jf forskriften § 18 med tilhørende retningslinjer. Forutsetningen er at ”domfeltes forhold gir grunn til det”.

§ 16 Prøveløslatelse etter rettens avgjørelse, jf straffeloven § 39 f, annet ledd

Når påtalemyndigheten ikke finner å kunne samtykke i at domfelte prøveløslates eller kriminalomsorgen, til tross for påtalemyndighetens samtykke, ikke anser løslatelse som sikkerhetsmessig forsvarlig, fremmer påtalemyndigheten saken for tingretten som avgjør den ved dom.

Det samme gjelder dersom det anses nødvendig å fastsette andre eller mer omfattende vilkår for prøveløslatelsen enn det som kan fastsettes av kriminalomsorgen.

Retten kan sette som vilkår at domfelte skal følges opp av kriminalomsorgen og sette vilkår som omhandlet i straffeloven § 53 nr 2 til 5. Etter straffeloven § 39 g kan retten sette som vilkår at domfelte tar opphold i institusjon eller kommunal boenhet hvis særlige grunner tilsier det og kommunen/institusjonen samtykker.

Regionalt nivå bestemmer innholdet i det enkelte vilkår innenfor de rammer retten har fastsatt i dommen. Settes det som vilkår at den prøveløslatte skal overholde bestemmelser om oppholdssted, arbeid, utdanning eller behandling fastsetter regionalt nivå det nærmere innhold i bestemmelsene.

Prøveløslatelse etter rettens avgjørelse, jf straffeloven § 39 f, annet ledd – retningslinjer

Dersom domfelte begjærer prøveløslatelse, bør regionalt nivå underrettes så snart som mulig. Det samme gjelder vedkommende friomsorgskontor.

Dersom retten bestemmer at domfelte skal løslates og det ikke på forhånd er utarbeidet noe løslatelsesopplegg for ham/henne, skal fengselet/forvaringsanstalten så snart som

mulig rette en skriftlig anmodning til friomsorgen om å utarbeide forslag til innhold i eventuelle vilkår fastsatt av retten. Dersom det i dommen overlates til kriminalomsorgen å fastsette vilkårene, skal det utarbeides forslag til vilkår. Settes det som vilkår at domfelte skal følges opp av friomsorgen, skal friomsorgen anmodes om å utarbeide et opplegg for slik oppfølging. Det skal anmodes om dato og klokkeslett for første oppmøte hos friomsorgen, oppmøtehyppighet samt navn på ansvarlig saksbehandler i friomsorgen.

Det nærmere innhold i vilkår fastsatt av retten bestemmes av regionalt nivå, jf forvaringsforskriften § 16 siste ledd. Dersom det i dommen overlates til kriminalomsorgen å fastsette vilkårene for prøveløslatelsen, fastsettes vilkårene av regionalt nivå. Dersom det oppstår en situasjon som gjør det nødvendig å fastsette vilkår umiddelbart, kan midlertidig vedtak treffes av lokalt nivå, jf forvaringsforskriften § 4 annet ledd. Vedtaket skal da så snart som mulig stadfestes av regionalt nivå.

Så vidt mulig skal domfelte gjøres kjent med bestemmelser om vilkår for prøveløslatelsen og innholdet av disse før løslatelsen iverksettes. Er det i dommen fastsatt et bestemt tidspunkt for løslatelsen, skal imidlertid domfelte løslates denne dato selv om det ennå ikke er truffet beslutning om vilkår og innholdet av disse. Domfelte skal i så fall gjøres kjent med bestemmelser om vilkår så snart som mulig etter løslatelsen.

Dersom det oppstår en situasjon hvor domfelte må løslates før det er fastlagt et hensiktsmessig opplegg for friomsorgens oppfølging, skal vedkommende likevel løslates. Det skal i slike tilfeller inngås avtale med domfelte at han/hun møter på friomsorgens kontor på et fastsatt tidspunkt. Domfelte skal bekrefte avtalen ved sin underskrift.

Dersom vilkårene for prøveløslatelsen og innholdet av disse er fastsatt av retten, løslates domfelte i henhold til bestemmelsene i domsslutningen.

Tidspunktet for prøveløslatelse

Prøveløslatelse skal ikke iverksettes før fengselet har mottatt dommen med rettskraftattest og fullbyrdelsesordre.

Prøveløslatelse skal iverksettes straks dommen er rettskraftig med mindre noe annet er bestemt. Dersom det i dommen er fastsatt en dato for løslatelsen, løslates domfelte på dette tidspunkt. Dersom dommen overlater til kriminalomsorgen å fastsette tidspunktet for løslatelsen, løslates domfelte så snart som mulig og senest på det tidspunkt som eventuelt er fastsatt i dommen.

§ 17 Oppfølging av kriminalomsorgen

Har retten eller kriminalomsorgen satt som vilkår for prøveløslatelse at domfelte skal følges opp av kriminalomsorgen, bestemmer friomsorgen innholdet i

oppfølgingen og iverksetter tiltak som anses nødvendig for en hensiktsmessig og sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen.

Den prøveløslatte kan i prøvetiden pålegges å møte til fastsatt tid og sted for å gjennomføre samtaler med friomsorgen. Den prøveløslatte skal ved fremmøte være upåvirket av berusende eller bedøvende midler.

Friomsorgen kan gjennomføre uanmeldte hjemmebesøk hos den prøveløslatte.

Prøveløslatte skal oppholde seg i landet.

Friomsorgen skal påse at vilkår overholdes og kan pålegge den prøveløslatte å gi opplysninger som sikrer denne kontroll. Er det satt som vilkår at den prøveløslatte avholder seg fra å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, kan friomsorgen pålegge vedkommende å underkaste seg kontrolltiltak for å avdekke bruk av rusmidler når undersøkelsen kan skje uten fare eller særlig ubehag.

Friomsorgen skal bistå den prøveløslatte i kontakten med offentlige myndigheter eller andre som kan gi egnet bistand med sikte på en best mulig tilnærming til samfunnet.

Innholdet i friomsorgens oppfølging av den prøveløslatte kan endres i løpet av prøvetiden dersom det er nødvendig av hensyn til sikkerheten eller den prøveløslattes behov. Oppfølgingen avsluttes ved prøvetidens utløp.

Kontaktperson utenfor kriminalomsorgen kan engasjeres til å bistå i forbindelse med oppfølgingen av den prøveløslatte.

Oppfølging av kriminalomsorgen – retningslinjer

I henhold til straffeloven § 39 g, annet ledd, annet punktum kan det settes som vilkår at den domfelte skal følges opp av kriminalomsorgen. Det skal alltid settes vilkår om oppfølging når prøveløslatelse fra forvaring besluttes av kriminalomsorgen.

Den prøveløslatte skal oppholde seg i landet i prøvetiden. Det følger av behovet for kontroll med den prøveløslatte at utenlandsreiser er uforenlig med gjennomføring av forvaringsstraff. Et slikt opphold vil kunne avskjære muligheten for å reagere på brudd på vilkår, herunder gripe inn dersom den prøveløslatte søker å unndra seg oppfølging/gjennomføring av prøveløslatelsen.

Ansvar for oppfølgingen

Den direkte oppfølgingen gjennomføres av saksbehandler i friomsorgen. Det vises for øvrig til forskriften § 14 med tilhørende retningslinjer.

Det kan etter en konkret vurdering oppnevnes kontaktperson utenfor friomsorgen for å bistå i forbindelse med oppfølgingen. Den aktuelle kontaktpersonen bør ha særlige kvalifikasjoner for oppgaven eller kjenne den prøveløslattes væremåte og reaksjonsmønster godt. Sikkerheten skal vurderes nøye. Det skal innhentes vandelsattest før oppnevningen. Den prøveløslatte bør på forhånd få anledning til å uttale seg.

Oppnevnt kontaktperson er underordnet friomsorgen og skal rette seg etter den veiledning og de direktiver som gis. Kontaktpersonen skal gjøre seg kjent med fastsatte vilkår og med følgene av eventuelle brudd på vilkår. Vedkommende skal holde jevnlig kontakt med den prøveløslatte, orientere friomsorgen om hans utvikling og drøfte faglige og praktiske spørsmål, samt sende regelmessige rapporter til friomsorgen. Kontaktpersonen skal rette seg etter de direktiver som gis om rapportering av brudd, uregelmessigheter eller bekymringsfull atferd fra den prøveløslattes side. Oppnevnt kontaktperson har taushetsplikt om den prøveløslattes personlige forhold, jf forvaltningsloven §§ 13 flg og straffegjennomføringsloven § 7.

Det nærmere innhold i og omfanget av oppfølgingen bestemmes av friomsorgen innenfor rammen av det opplegg som på forhånd er godkjent av regionalt nivå. Oppfølgingen bør i størst mulig utstrekning skje i nært samarbeid med den prøveløslatte.

Gjennomføringsplan

Friomsorgen skal i samarbeid med den domfelte utarbeide en gjennomføringsplan som skal omfatte fastsatte vilkår og skissere innholdet i friomsorgens oppfølging, herunder møtehyppighet, møtested, hjemmebesøk og ruskontroll. Planen skal være skriftlig. Planen bør redegjøre for mål det skal arbeides mot og angi konkrete tiltak som skal søkes iverksatt, for eksempel i tilknytning til arbeid, bolig, utdanning, behandling, fritidsaktiviteter, sosialt nettverk m.v. Tiltakene skal ta sikte på å motvirke ny kriminalitet og fremme den prøveløslattes rehabilitering og tilpasning til samfunnet.

Det skal fremgå at den prøveløslatte gjennomfører straff. Konsekvensene av eventuelle brudd på vilkår skal fremgå av gjennomføringsplanen, jf også forskriften § 19.

Dersom det er nødvendig og hensiktsmessig kan det i samarbeid med den prøveløslatte foretas endringer i løpet av prøveperioden. Når det gjelder endring av vilkårene for prøveløslatelse vises til forskriften § 18 med tilhørende retningslinjer.

Nærmere om innholdet i friomsorgens oppfølging

Samtaler på friomsorgens kontor

Den prøveløslatte kan i prøvetiden pålegges å møte til fastsatt tid og sted for å gjennomføre samtaler med friomsorgen. Den prøveløslatte skal møte for friomsorgen på hjemstedet. Dersom det er lang avstand til nærmeste friomsorgskontor kan vedkommende i stedet møte for oppnevnt kontaktperson på hjemstedet. Personlig kontakt med den prøveløslatte, ved samtaler på friomsorgens kontor eller ved hjemmebesøk, er viktig for å sikre at kriminalomsorgen til enhver tid har oversikt over den prøveløslattes livssituasjon og utvikling. Det bør settes fokus på de forhold som utløste kriminaliteten og risikofaktorer for gjentakelse av straffbare handlinger. Friomsorgen skal gi den prøveløslatte råd og veiledning og bistå ham/henne i forhold til kontakt med sosialkontor, skole- og arbeidskraftmyndigheter eller andre med sikte på en best mulig tilnærming til samfunnet. Gjennom samtalene skal friomsorgen også forsikre seg om at vilkår overholdes og om den prøveløslatte forholder seg som skissert i gjennomføringsplanen.

Den prøveløslatte skal møte presis. Hvis han/hun ikke kan møte til avtalt tid på grunn av sykdom skal dette dokumenteres ved legeerklæring. Det skal fremgå uttrykkelig av erklæringen at vedkommende ikke er i stand til å møte. Det forutsettes at den prøveløslatte snarest mulig gir beskjed om sitt fravær. Fristen for fremleggelse av legeerklæring er senest tre dager etter unnlatt oppmøte. Kriminalomsorgen kan når spesielle omstendigheter tilsier det, forlenge fristen for fremleggelse av legeerklæring.

Den prøveløslatte skal ved fremmøte være upåvirket av berusende eller bedøvende midler som ikke er lovlig foreskrevet av lege, jf forvaringsforskriften § 17 femte ledd. Dette innebærer at vedkommende kan pålegges å avgi urin- eller utåndingsprøve, eventuelt blodprøve, dersom det foreligger mistanke om at han/hun er beruset. Den prøveløslatte kan også pålegges å medvirke til andre undersøkelser som kan skje uten fare eller særlig ubehag. Med mistanke om beruselse tas det sikte på en klinisk vurdering hvor den prøveløslatte fremstår som merkbart påvirket. Med mindre det er satt som vilkår for prøveløslatelse at domfelte skal avholde seg fra bruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, er det ikke adgang til å gjennomføre kontroll i form av stikkprøver, jf nedenfor.

Hjemmebesøk

Friomsorgen bør foreta hjemmebesøk med mindre det er gode grunner for å la være. Uanmeldte hjemmebesøk bør foretas med jevne mellomrom. Hjemmebesøk skal som hovedregel gjennomføres av mer enn en person. Nedtrapping kan likevel besluttes når friomsorgen vurderer å ha tilstrekkelig kjennskap til den prøveløslatte og hensynet til sikkerheten ikke taler imot det.

Kontakthypighet m.v.

Kontakten mellom friomsorgen/eventuell oppnevnt kontaktperson og den prøveløslatte skal være så hyppig som det anses nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen. Det skal tas utgangspunkt i domfeltes kriminalitet og den kartlegging og risikovurdering som er gjennomført under opphold i fengsel.

Oppfølgingen bør være forholdsvis tett den første tiden etter løslatelsen. Det samme gjelder dersom endringer i domfeltes livssituasjon eller andre forhold tilsier at det kan være fare for gjentakelse av straffbare handlinger. Vilkår som har vært av særlig betydning for en sikkerhetsmessig forsvarlig prøveløslatelse, for eksempel vilkår om et bestemt bosted/oppholdssted, pålegg om å avstå fra samkvem med bestemte personer, rusforbud m.v. skal følges særlig nøye opp.

Oppfølgingens nærmere innhold og omfanget av denne, herunder kontakthypighet, møtested, kontrolltiltak for å avdekke bruk av rusmidler m.v. kan endres i løpet av prøvetiden i samsvar med den prøveløslattes situasjon og utvikling. Intensivering av kontakthypighet/kontrolltiltak kan besluttet dersom det er nødvendig av hensyn til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen.

Kontroll med at vilkår overholdes

Oppfølging av kriminalomsorgen omfatter kontroll med at fastsatte vilkår overholdes. Det skal etableres rutiner som sikrer slik nødvendig kontroll.

Kontrollen skjer først og fremst gjennom den kontakt friomsorgen har med den prøveløslatte. Er det satt som vilkår at den prøveløslatte skal avholde seg fra å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler kan vedkommende pålegges kontrolltiltak med sikte på å avdekke bruk av rusmidler når slik undersøkelse kan skje uten fare eller særlig ubehag. Kontrollen kan gjennomføres ved blant annet urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve. Blodprøve kan bare tas av helsepersonell. Friomsorgen må, eventuelt i samarbeid med regionen, finne frem til hensiktsmessige løsninger for gjennomføring av undersøkelsene. Det antas at det vil kunne være aktuelt å inngå samarbeidsavtale med et legesenter eller et fengsel. Prøvetakingen må gjennomføres og prøvene analyseres på godkjent måte. Alle friomsorgskontor skal ha tilgjengelig alkometer.

Kontrolltiltak kan gjennomføres rutinemessig og på generelt grunnlag når det er ønskelig. Det kan også gjennomføres kontroll i form av stikkprøver. Kontroll kan gjennomføres på andre tidspunkter enn i forbindelse med oppmøte hos friomsorgen.

Det må vurderes konkret hvordan andre vilkår skal kontrolleres. Kontroll med at den prøveløslatte oppholder seg på fastsatt boligadresse vil kunne gjennomføres ved uanmeldte hjemmebesøk. Vilkår om arbeid eller utdanning innebærer at det på forhånd må være inngått avtale mellom friomsorgen og skole/arbeidsgiver som sikrer nødvendig kontroll. Det skal fremgå av avtalen at kriminalomsorgen skal gjøres kjent med eventuelle

brudd, herunder at den prøveløslatte ikke møter på skole/arbeidssted. Dette innebærer at vedkommende må samtykke i at kriminalomsorgens taushetsplikt oppheves, jf forvaltningsloven § 13 a. Arbeidsgiver/skole må skriftlig samtykke i å overholde forvaltningslovens bestemmelser om taushetsplikt, jf forvaltningsloven § 13.

Tilsvarende gjelder dersom det settes som vilkår at den prøveløslatte skal gjennomføre behandling eller ta opphold i institusjon.

Advarsel/innskjerping av vilkår

Dersom den prøveløslatte bryter vilkår eller viser en atferd som gir grunn til å frykte utglidning mot ny kriminalitet bør friomsorgen, ved advarsler, råd og veiledning, eventuelt intensivering av oppfølgingen, søke å få den prøveløslatte til å overholde vilkårene. Den prøveløslatte skal konfronteres med hendelsen og innskjerpes vilkårene for prøveløslatelsen og konsekvensene av fortsatt uakseptabel atferd. Når det gjelder brudd på vilkår vises for øvrig til forskriften § 19 med tilhørende retningslinjer.

Friomsorgen skal holde vedkommende region orientert om den prøveløslattes forhold og om eventuelle brudd på vilkår.

Journalføring m.v.

Det skal føres journal i henhold til fastsatte retningslinjer. Hendelser skal registreres og all kontakt med den prøveløslatte skal fortløpende føres inn i journalen. Dette gjelder også telefonsamtaler og eventuelle brutte avtaler. Har friomsorgen forsøkt å komme i kontakt med den prøveløslatte uten å lykkes skal også dette registreres. Brudd på vilkår skal registreres. Det samme gjelder advarsler/innskjerping av vilkår. Journalen skal også inneholde opplysninger om domfeltes forhold som fremkommer gjennom uformell kontakt med politi, påtalemyndighet og eventuelt andre instanser når opplysningene antas å være av betydning for vurderingen av løslatelsesopplegget. Også andre opplysninger av betydning skal registreres.

Samarbeid med politi og påtalemyndighet

En sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen forutsetter et tett samarbeid mellom friomsorgen og politi/påtalemyndighet med gjensidig utveksling av opplysninger om den prøveløslatte, personkretsen rundt vedkommende og andre forhold av betydning. Det er viktig at samarbeidet er åpent og fortrolig og at utveksling av informasjon skjer regelmessig. For å sikre at reglene følges og berørte instanser har samme informasjon bør det holdes regelmessige møter mellom friomsorgen og politi/påtalemyndighet. Når det gjelder brudd på vilkår vises til forskriften § 19 med tilhørende retningslinjer. Dersom den prøveløslatte endrer bostedsadresse må det også etableres samarbeid med politiet på hans nye oppholdssted. Tilsvarende gjelder ved midlertidig endring av oppholdssted.

Det vises for øvrig til rundskriv G-3/2005 om informasjonsutveksling mellom kriminalomsorgen og politiet/påtalemyndigheten herunder om taushetsplikt og unntakene fra denne.

Årsmeldinger

Innberetning om den forvaringsdømte skal en gang i året sendes den region hvor domfelte oppholder seg. Kopi sendes samtidig til påtalemyndigheten. Melding skal sendes uavhengig av fristen dersom det anses nødvendig, jf forskriften § 19 med tilhørende retningslinjer. Det skal redegjøres for den prøveløslattes funksjon og utvikling og fremgå om han har fulgt fastsatte vilkår. Det skal også redegjøres for eventuelle tiltak som er satt i verk og om det er foretatt endringer i innhold/omfang av friomsorgens oppfølging.

Friomsorgen bør i forbindelse med årsmeldingen ta kontakt med politi/påtalemyndighet med forespørsel om det foreligger opplysninger av betydning for oppfølgingen av den prøveløslatte, herunder eventuelle nye straffbare handlinger.

Meldinger til politi/påtalemyndighet om eventuelle brudd på vilkår og andre uregelmessigheter skal nevnes. Det skal redegjøres for hva som er gjort for å innskjerpe vilkårene og forhindre utglidning.

Opphør

Oppfølgingen av den domfelte skal vare hele prøvetiden.

Oppfølgingen opphører

- ved prøvetidens utløp, eventuelt etter forlengelse, jf straffeloven § 54 nr 1
- dersom vilkåret om oppfølging av kriminalomsorgen oppheves av retten, jf straffeloven § 54 nr 1
- dersom den prøveløslatte gjeninnsettes i fengsel, jf straffeloven § 39 g siste ledd

Dersom prøvetidens utløp faller sammen med utløpet av tidsrammen for forvaringen, kan tidsrammen søkes forlenget dersom det fortsatt vurderes å være behov for oppfølging av den domfelte for å forebygge ny kriminalitet, jf straffeloven § 39 e første ledd. Det skal ses hen til den prøveløslattes atferd og sosiale utvikling.

Sluttmelding

Når oppfølgingen av den domfelte opphører skal friomsorgen sende sluttmelding til regionalt nivå samt påtalemyndigheten. Domfelte skal tilsendes kopi. Sluttmeldingen bør inneholde utskrift av gjennomføringsplan, opplysninger om eventuelle brudd, endringer som er foretatt underveis og tidspunktet for endelig gjennomført forvaring.

Bestemmelsene i pkt 3.7 i retningslinjer til straffegjennomføringsloven og forskrift til loven gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 18 Endring av vilkår for prøveløslatelse

Vilkår fastsatt av retten eller kriminalomsorgen kan endres eller oppheves ved kjennelse av forhørsretten i medhold av straffeloven § 54 nr 1 når den prøveløslattes forhold gir grunn til det. Tilsvarende kan nye vilkår fastsettes.

Det nærmere innhold i vilkåret kan endres av regionalt nivå når hensynet til sikkerheten eller den prøveløslattes behov tilsier det.

Endring av vilkår for prøveløslatelse – retningslinjer

Vilkår for prøveløslatelse kan bare endres eller oppheves ved kjennelse av retten i medhold av straffeloven § 54 nr 1. Dette gjelder også når vilkår for prøveløslatelsen er fastsatt av kriminalomsorgen. Fastsatte vilkår kan erstattes av andre. Det kan også settes nye, eventuelt strengere vilkår. Forutsetningen er at ”domfeltes forhold gir grunn til det”, for eksempel ved at hans atferd viser tegn til utglidning eller det foreligger omstendigheter som tilsier at opplegget for prøveløslatelsen ikke lenger er sikkerhetsmessig forsvarlig. Det kreves således ikke konkrete vilkårsbrudd.

Opphevelse av vilkår kan være aktuelt når den prøveløslatte har hatt en positiv utvikling og vilkåret ikke lenger fremstår som nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøvetiden.

Avgjørelse treffes ved kjennelse i prøvetiden. Det bør etableres rutiner som sikrer at spørsmålet om endring eller opphevelse av vilkår eller fastsettelse av nye vilkår forelegges for påtalemyndigheten i god tid. Den prøveløslatte skal gis anledning til å uttale seg før kjennelse avsies.

Vilkårets nærmere innhold kan etter omstendighetene endres av kriminalomsorgen regionalt nivå etter forslag fra friomsorgen. Endring skal så vidt mulig besluttes i samarbeid med den prøveløslatte. Er det bestemt at den prøveløslatte skal overholde bestemmelser om oppholdssted, arbeid, utdanning m.v. kan kriminalomsorgen gi samtykke til endring av bostedsadresse eller oppholdssted, arbeidssted og type arbeid uten at saken fremmes for retten. Endring av innholdet kan også besluttes når dette er nødvendig for å ivareta hensynet til samfunnsbeskyttelsen.

Endring av innholdet i vilkår bestemt av retten skal alltid være innenfor de rammer som er fastsatt i dommen. Slik endring vil særlig kunne være aktuelt når forutsetningen for utformingen av det opprinnelige innholdet i vilkåret har endret seg etter domsavsigelsen.

Er vilkårets nærmere innhold konkret fastsatt i dommen, må saken fremmes for retten dersom endring i innholdet er aktuelt, jf straffeloven § 54 nr 1. Dette gjelder for eksempel

dersom den prøveløslattes boligadresse, arbeidssted, behandlingssted eller lignende fremgår av dommen.

Når det gjelder forlengelse av prøvetiden vises til forskriften § 15 med tilhørende retningslinjer.

§ 19 Brudd på vilkår

Den prøveløslatte skal overholde vilkår fastsatt av retten eller kriminalomsorgen.

Brudd på vilkår skal straks meddeles påtalemyndigheten. Det anses som brudd dersom den prøveløslatte unndrar seg oppfølging fra kriminalomsorgen, herunder nekter å underkaste seg kontrolltiltak med sikte på å avdekke bruk av ulovlige rusmidler.

Regionalt nivå skal avgi uttalelse om valg av reaksjon på brudd, herunder om hvorvidt tettere oppfølging av den prøveløslatte, endring av vilkår eller fastsettelse av nye vilkår, eventuelt forlengelse av prøvetiden kan anses tilstrekkelig til å ivareta hensynet til sikkerheten.

Den domfelte skal underrettes om at brudd på vilkår vil bli gjort kjent for påtalemyndigheten og om at alvorlige eller gjentatte brudd vil kunne medføre dom på gjeninnsettelse i fengsel.

Påtalemyndigheten skal underrettes dersom den prøveløslatte begår nye straffbare forhold eller dersom hans atferd ellers gir grunn til tvil om løslatelsen er sikkerhetsmessig forsvarlig.

Brudd på vilkår – retningslinjer

Det anses som brudd dersom den prøveløslatte unndrar seg friomsorgens oppfølging eller kontrolltiltak med sikte på å påse at fastsatte vilkår overholdes. Er det fastsatt vilkår om forbud mot bruk av rusmidler er det således et brudd dersom den prøveløslatte nekter å underkaste seg tiltak for å avdekke bruk av slike midler. Også mislighold av avtaler med friomsorgen er brudd som skal meldes. Det samme gjelder dersom den prøveløslatte møter beruset til slike avtaler.

Brudd på vilkår skal søkes møtt med advarsler, innskjerping av vilkårene, eventuelt intensivering av friomsorgens oppfølging, for eksempel dersom den prøveløslatte i enkeltstående tilfeller kommer for sent til en avtale eller bryter rusforbudet. Det skal likevel sendes melding om brudd.

Melding om brudd

Det skal gis melding om brudd på vilkår, eventuelle nye straffbare forhold samt andre forhold av betydning for sikkerheten, således dersom den prøveløslattes atferd gir grunn til å frykte en uheldig utvikling.

Påtalemyndigheten og vedkommende region skal straks underrettes. Muntlig underretning skal følges opp skriftlig.

Når det gjelder straksvarsling og rapportering til Kriminalomsorgens sentrale forvaltning vises til pkt 3.29. i retningslinjer til straffegjennomføringsloven og forskrift til loven. Kriminalomsorgens sentrale forvaltning skal underrettes dersom den prøveløslatte begår ny alvorlig kriminalitet.

Forslag til tiltak

Meldingen om brudd skal inneholde kriminalomsorgens vurdering av hvor alvorlig bruddet er samt forslag til tiltak. Dersom advarsel, innskjerping av vilkårene for prøveløslatelse eller tettere oppfølging av friomsorgen er gjennomført og anses tilstrekkelig, skal dette fremgå. Når det gjelder opphevelse eller endring av vilkår eller fastsettelse av nye vilkår samt forlengelse av prøvetiden vises til straffeloven § 54 nr 1 og forvaringsforskriften §§ 15 og 18 med tilhørende retningslinjer.

Bruddet skal vurderes opp mot faren for gjentakelse av straffbare handlinger. Det må anses som alvorlig dersom bruddet gir grunn til å frykte nye straffbare handlinger av samme karakter som dem forvaringsdommen gjelder. Brudd på vilkår som har vært av vesentlig betydning for spørsmålet om prøveløslatelse må normalt anses som alvorlig. Etter omstendighetene kan brudd på vilkår om oppholdssted eller samkvem med bestemte personer være å anse som et alvorlig brudd. Tilsvarende gjelder brudd på et eventuelt forbud om bruk av rusmidler.

Det må i utgangspunktet anses som alvorlig dersom den prøveløslatte unndrar seg friomsorgens oppfølging ved å oppholde seg på ukjent sted eller ved over noen tid å unnlate å møte til samtaler.

Begjæring om gjeninnsettelse i fengsel

Alvorlige eller gjentatte brudd på fastsatte vilkår kan medføre at påtalemyndigheten bringer spørsmålet om gjeninnsettelse inn for tingretten, jf § 39 g, siste ledd. I henhold til Riksadvokatens rundskriv nr 4/2001 bør påtalemyndigheten nærmest unntaksfritt begjære gjeninnsettelse dersom den prøveløslatte "alvorlig eller gjentatt" bryter fastsatte vilkår.

Brudd på vilkår kan medføre varetektsfengsling i påvente av gjeninnsettelse, jf straffeloven § 39 g, siste ledd, fjerde punktum og straffeprosessloven kapittel 14.

Den prøveløslatte har rett til forsvarer, jf straffeloven § 39 g, siste ledd, fjerde punktum. Uttalelse fra kriminalomsorgen skal alltid foreligge før det avses dom på gjeninnsettelse, jf straffeloven § 39 g, siste ledd, tredje punktum.

Etter straffeloven § 39 g, siste ledd annet punktum må dom på gjeninnsettelse være avsagt innen tre måneder etter utløpet av prøvetiden. Dersom prøvetidens utløp faller sammen med utløpet av tidsrammen for forvaringen, må eventuell gjeninnsettelse skje før utløpet av tidsrammen. Eventuell sak om forlengelse av tidsrammen må være reist senest tre måneder før forvaringstidens utløp, jf straffeloven § 39 e, første ledd tredje punktum.

I stedet for dom på gjeninnsettelse kan retten sette ny prøvetid og fastsette nye vilkår dersom den ser det som mer hensiktsmessig, jf straffeloven § 39 g, siste ledd, siste punktum.

Dersom retten ikke tar begjæring om gjeninnsettelse til følge, men fastsetter nye vilkår for prøveløslatelsen, skal den region hvor den prøveløslatte oppholder seg fastsette innholdet i det enkelte vilkår. Det friomsorgskontor som skal forestå oppfølgingen av den prøveløslatte skal forberede saken og fremme forslag til innhold.

Nye straffbare handlinger i prøvetiden

Straffbare handlinger i prøvetiden medfører ikke automatisk gjeninnsettelse. Dersom den straffbare handlingen ikke samtidig er å anse som et vilkårsbrudd må påtalemyndigheten reise alminnelig straffesak for det nye forholdet, eventuelt med påstand om forvaring.

Kapittel 6. Særlig om prøveløslatelse med hjemmel i straffeloven § 39 g, første ledd, tredje punktum

Kapittelet utfyller straffeloven § 39 g, første ledd, tredje punktum og gir nærmere bestemmelser for de tilfelle hvor det settes som vilkår for prøveløslatelse at den prøveløslatte skal ha opphold i institusjon eller kommunal boenhet utover fristen i straffeloven § 53 nr 3, bokstav g. Vilkåret kan bare fastsettes av retten, ikke av kriminalomsorgen. Det vises for øvrig til Ot.prp. nr 46 (2000-2001).

Vilkåret forutsetter at det på forhånd foreligger samtykke fra vedkommende kommune/institusjon. Det foreligger således ingen plikt for en kommune eller institusjon til å ta imot en prøveløslatt. Samtykket må omfatte eventuelle bestemmelser fastsatt av retten om at domfelte skal kunne holdes tilbake i institusjonen eller boligen mot sin vilje og hentes tilbake ved unnvikelse, jf straffeloven § 39 g, første ledd fjerde punktum. Vilkåret forutsetter dessuten at særlige grunner tilsier det. Særlige grunner foreligger når domfelte ellers ikke vil kunne prøveløslates og slik prøveløslatelse antas å være bedre for domfelte enn fortsatt opphold i forvaringsanstalt eller fengsel. Forutsetningen må normalt være at domfelte i forbindelse med løslatelsen har behov for hjelp eller omsorgstiltak som går ut over de ytelser som vedkommende ellers ville ha krav på etter sosialtjenesteloven.

Målgruppen er først og fremst tilregnelige forvaringsdømte med psykisk utviklingshemming, men også andre kan komme i betraktning, for eksempel forvaringsdømte med rusmisbruk eller lettere psykiske lidelser.

Opplegget for prøveløslatelsen skal ikke være mer restriktivt enn det som er nødvendig av hensyn til sikkerheten. Det skal så vidt mulig tilrettelegges for at den prøveløslatte oppnår progresjon frem mot full frihet.

Prøveløslatelse kan tidligst skje etter eventuell utholdt minstetid. Dersom det ikke er fastsatt minstetid for forvaringen vil løslatelsesopplegget normalt kunne iverksettes forholdsvis tidlig i straffegjennomføringen. Kriminalomsorgen kan begjære løslatelse uavhengig av fristene i straffeloven § 39 f, siste ledd.

Når det er inngått avtale om prøveløslatelse til institusjon eller kommunal boenhet, forelegges saken for påtalemyndigheten av den region hvor domfelte oppholder seg. Domfelte skal gis adgang til å uttale seg, jf straffeloven § 39 g, tredje ledd. Påtalemyndigheten fremmer saken for tingretten som avgjøre den ved dom, jf straffeloven §§ 39 f, annet ledd og § 39 g, første ledd tredje og fjerde punktum.

Refusjonsordningen. Saksbehandling

Etter forskriften § 24 skal staten v/Justisdepartementet etter nærmere regler dekke kommunens utgifter i forbindelse med gjennomføring av prøveløslatelsen. Ansvar for refusjonsordningen er med virkning fra 01.05.2004 delegert til Kriminalomsorgen region nord, jf forskriften § 24 med tilhørende retningslinjer.

Refusjonsordningen skal i hvert enkelt tilfelle bestå av representanter for de berørte regioner samt ordningens faste ansatte (Kriminalomsorgen region nord). Med berørte regioner menes den region hvor domfelte oppholder seg og den region som omfatter kommunen som skal motta vedkommende etter løslatelsen. Dersom domfelte løslates til en kommune i samme region vil bare en region være representert i refusjonsordningen, mens to regioner vil være representert når vedkommende løslates til en kommune i en annen region.

Dersom domfelte er bosatt i en annen region enn avgivende eller mottakende region må det vurderes om også den region hvor domfelte bor skal delta i refusjonsordningen.

Dersom en domfelt vurderes å være aktuell for prøveløslatelse til institusjon eller kommunal boenhet, tar vedkommende fengsel saken opp med regionalt nivå som forelegger den for refusjonsordningen. Det er viktig at refusjonsordningen involveres i saksbehandlingen på et tidlig tidspunkt.

Refusjonsordningen tar stilling til om den domfelte er aktuell for slik løslatelse. Dersom det oppstår uenighet mellom partene i refusjonsordningen, skal saken forelegges for Kriminalomsorgens sentrale forvaltning.

§ 20 Avtaleinngåelse

Dersom retten har satt som vilkår for prøveløslatelse at den forvaringsdømte tar opphold i institusjon eller kommunal boenhet, skal det inngås avtale mellom regionalt nivå og vedkommende kommune om gjennomføringen av prøveløslatelsen.

Avtalen skal inneholde bestemmelser om

- a) Den prøveløslattes boforhold,**
- b) eventuell behandling den prøveløslatte skal få under oppholdet,**
- c) sikkerhetstiltak, herunder nødvendig bemanning,**
- d) oppfølging og kontroll fra friomsorgen,**
- e) bistand fra andre samarbeidspartnere,**
- f) oppholdets varighet,**
- g) utgiftsdekning.**

Kriminalomsorgen har ansvaret for at gjennomføringen av prøveløslatelsen er sikkerhetsmessig forsvarlig. Det skal fremgå av avtalen at påtakelige forandringer i den prøveløslattes tilstand skal gjøres kjent for kriminalomsorgen. Det samme gjelder andre forhold av betydning for sikkerheten og for den prøveløslattes velferd.

Avtalen skal fastslå kommunenes plikt til å fatte vedtak om sosiale tjenester etter ordinære regler.

Avtalen skal være skriftlig.

Avtaleinngåelse – retningslinjer

Refusjonsordningens skal kontakte domfeltes hjemkommune, eventuelt annen kommune eller privat institusjon med sikte på å påbegynne arbeidet med utarbeidelse av en avtale.

Det lokale friomsorgskontor og andre relevante instanser bør inkluderes i arbeidet.

Arbeidet skal påbegynnes så tidlig som mulig. Partene avtaler i den enkelte sak hvem som utfører de ulike oppgaver i forbindelse med avtaleinngåelsen og hvem som skal ha direkte kontakt med den aktuelle kommunen. Avtalen bør så vidt mulig foreligge når begjæring om prøveløslatelse fremmes for retten.

Rapporteringsrutiner og ansvarsfordeling internt i kriminalomsorgen og mellom vedkommende kommune og kriminalomsorgen skal fremgå av avtalen. Rutinene skal følge vanlig tjenestevei og holde seg innenfor de saksbehandlingsregler som ellers gjelder. I tråd med dette vil mottakende region ha overordnet instruksjonsmyndighet, herunder det sikkerhetsmessige ansvar.

Avtalen skal inngås mellom Kriminalomsorgen region nord, mottakende region og kommunen, fortrinnsvis domfeltes hjemkommune. I den utstrekning vedkommende kommune kjøper tjenester hos en privat institusjon, bør også den private institusjonen være part i avtalen. I særlige tilfelle kan det unntaksvis være aktuelt å inngå avtale med privat institusjon uten at kommunen er involvert.

Avtalen skal være skriftlig og skal underskrives av bemyndiget representant for kommunen, eventuelt vedkommende private institusjon, direktør for mottakende region og direktør for region nord. I regiondirektørens fravær skal avtalen underskrives av bemyndiget representant for regionen.

Avtalen skal sikre et godt faglig og sikkerhetsmessig forsvarlig tilbud til den domfelte. Avtalen skal tilpasses forholdene i den enkelte sak.

Nærmere om innholdet i avtalen

Avtalen skal regulere den prøveløslattes boforhold og sikre en forsvarlig bo- og levestandard. Boforhold, beliggenhet, inventar og utstyr, forsikring, husleie og domfeltes personlige økonomi m.v. skal fremgå. Det samme gjelder personalets forhold. Avtalen skal inneholde bestemmelser om eventuell medisinsk behandling og oppfølging, andre tjenester til den domfelte, sysselsetting, fritidsaktiviteter, reiser m.v.

Avtalen skal regulere friomsorgens oppfølging samt bestemmelser om eventuell bistand fra kommunen eller andre samarbeidspartnere.

Avtalen skal inneholde bestemmelser om sikkerhetstiltak, herunder om nødvendig bemanning, bygningsmessige forhold m.v. Omfanget av tilsynet med den prøveløslatte skal reguleres nærmere, for eksempel når det gjelder spørsmålet om vedkommende fritt skal kunne forlate boligen, om dørene skal være låst, tilsyn om natten og i forbindelse med arbeid og fritidsaktiviteter, endring av oppholdssted m.v. Avtalen bør inneholde bestemmelser om håndtering av utagerende atferd, unntakelse fra institusjon/bolig, unndragelse fra kontrolltiltak, rusmisbruk og andre risikosituasjoner.

Dersom den domfelte skal kunne holdes tilbake mot sin vilje og hentes tilbake ved unntakelse, om nødvendig med tvang og med bistand fra offentlig myndighet, jf straffeloven § 39 g, første ledd, fjerde punktum, skal dette fremgå av avtalen.

Det skal fremgå at det ikke uten forhåndsgodkjenning av mottakende region skal foretas endringer i tiltaket som kan ha betydning for sikkerheten, for eksempel nedtrapping av kontrolltiltak, utvidet adgang til opphold utenfor boligen, endring av oppholdssted eller lignende. Friomsorgen skal uttale seg om forslag til endringer.

Kriminalomsorgen har det overordnede ansvar for at prøveløslatelsen er sikkerhetsmessig forsvarlig. Dette innebærer at vedkommende friomsorgskontor skal varsles om påtakelige forandringer i den prøveløslattes tilstand og om forhold som ellers kan ha betydning for sikkerheten og den prøveløslattes velferd. Varslingsrutinene reguleres nærmere i avtalen. Friomsorgen utarbeider årsmelding som sendes mottakende region med kopi til region nord.

Avtalen bør inneholde nærmere bestemmelser om varigheten av tiltaket og grunnlaget for at kommunens samtykke til prøveløslatelse i institusjon eller kommunal boenhet eventuelt kan trekkes tilbake, herunder om frister.

Sosialtjenesteloven kommer til anvendelse. Avtalen skal regulere kommunens plikt til å fatte vedtak om sosiale tjenester etter ordinære regler.

Avtalen skal inneholde bestemmelser om utgiftsdekningen.

Oppfølging av avtalen

Prøveløslatelsen skal gjennomføres i henhold til avtalen. Leder av det lokale friomsorgskontor har den løpende kontroll og oppfølging.

Leder av friomsorgskontor skal holde mottakende region orientert om den prøveløslattes forhold og om eventuelle brudd på vilkår. Det vises også til bestemmelsene om samarbeid med politi og påtalemyndighet og om rapportering til politi- og påtalemyndighet ved brudd på vilkår m.v. Kopi av eventuell bruddmelding sendes Kriminalomsorgen region nord.

§ 21 Samtykke – oppsigelse – opphør

Regionalt nivå treffer vedtak om gjeninnsettelse i fengsel dersom kommunens samtykke til prøveløslatelse i institusjon eller kommunal boenhet trekkes tilbake.

Vedtaket kan ikke påklages.

Ny prøveløslatelse kan begjæres av kriminalomsorgen eller den forvaringsdømte selv innen utløpet av ettårsfristen i straffeloven § 39 f, siste ledd.

Samtykke – oppsigelse – opphør – retningslinjer

Dersom en endret situasjon for kommunen eller institusjonen medfører at prøveløslatelsesopplegget må opphøre, skal mottakende region treffe vedtak om gjeninnsettelse i fengsel, jf straffeloven § 39 g, fjerde ledd. Gjennom avtalen med vedkommende kommune bør regionen forsikre seg om at varsel gis i rimelig tid, jf forskriften § 20 med tilhørende retningslinjer. Beslutning om gjeninnsettelse kan ikke påklages. Gjeninnsettelse som følge av at kommunens/institusjonens samtykke trekkes tilbake påvirker ikke fristen i straffeloven § 39 f, siste ledd. Ny prøveløslatelse kan fortsatt begjæres innen utløpet av ettårsfristen etter rettskraftig dom.

§ 22 Endring eller opphevelse av vilkår etter straffeloven § 39 g, første ledd, tredje punktum

Den prøveløslatte kan begjære at vilkår om opphold i institusjon eller kommunal boenhet endres eller oppheves av forhørsretten etter § 54 nr 1. Begjæring kan tidligst fremsettes ett år etter at dom om prøveløslatelse eller forhørsrettens siste kjennelse var rettskraftig.

Endring og opphevelse av vilkår etter straffeloven § 39 g, første ledd, tredje punktum – retningslinjer

Etter straffeloven § 54 nr 1 kan retten ved kjennelse i prøvetiden oppheve eller endre vilkår eller fastsette nye vilkår. Forutsetningen er at "domfeltes forhold gir grunn til det". Det vises til forvaringsforskriften § 18 med tilhørende retningslinjer.

Opphold i institusjon eller kommunal boenhet som vilkår for prøveløslatelse anses som meget inngripende og avviker fra annen type løslatelse. Straffeloven § 39 g, tredje ledd, tredje punktum bestemmer derfor at den prøveløslatte selv kan begjære at tingretten med jevne mellomrom vurderer opphevelse eller endring av vilkåret. Det er bare dette vilkåret som kan kreves vurdert. Spørsmålet avgjøres ved kjennelse som gir adgang til kjæremål. Begjæring kan tidligst fremsettes ett år etter tidspunktet for rettskraftig dom på prøveløslatelse eller det tidspunkt da tingrettens siste kjennelse var rettskraftig. Den prøveløslatte har rett til forsvarer, jf straffeloven § 39 g, tredje ledd, siste punktum og Ot.prp. nr 46 (2000-2001).

§ 23 Gjeninnsettelse i fengsel når de særlige grunner for prøveløslatelse i institusjon eller kommunal boenhet ikke lenger er til stede

Dersom de særlige grunner for vilkåret om prøveløslatelse i institusjon eller kommunal boenhet ikke lenger anses å være til stede, kan regionalt nivå, vedkommende kommune eller institusjon eller den prøveløslatte selv kreve at

påtalemyndigheten vurderer om det bør reises sak om gjeninnsettelse i fengsel, jf straffeloven § 39 g, fjerde ledd. Dersom begjæringen ikke tas til følge, kan ny begjæring på samme grunnlag ikke fremsettes før seks måneder etter at forrige vedtak var endelig.

Dersom den prøveløslatte begjærer gjeninnsettelse i fengsel kan slik gjeninnsettelse besluttes uten domstolsbehandling dersom påtalemyndigheten samtykker og regionalt nivå er enig i dette. Ny prøveløslatelse kan i så fall begjæres uavhengig av fristen i straffeloven § 39 f, femte ledd.

Gjeninnsettelse i fengsel når de særlige grunner for prøveløslatelse i institusjon eller kommunal boenhet ikke lenger er til stede – retningslinjer

I likhet med det som gjelder for andre prøveløslatte kan alvorlige eller gjentatte brudd på vilkårene for slik løslatelse etter straffeloven § 39 g, siste ledd medføre at påtalemyndigheten bringer spørsmålet om gjeninnsettelse inn for tingretten. Det vises til forskriften § 19 med tilhørende retningslinjer.

Etter straffeloven § 39 g, siste ledd kan påtalemyndigheten også fremme sak om gjeninnsettelse dersom de "særlige grunner" for prøveløslatelse til institusjon eller kommunal boenhet ikke lenger er til stede.

Bestemmelsen åpner for at spørsmålet om "særlige grunner" fortsatt foreligger kan prøves for retten med jevne mellomrom. Begjæring om at påtalemyndigheten vurderer å reise sak om gjeninnsettelse kan fremsettes av den prøveløslatte selv, av mottakende region og av vedkommende kommune eller institusjon. Kriminalomsorgen region nord skal holdes orientert. Dersom begjæringen ikke tas til følge kan ny begjæring ikke fremsettes før det er gått seks måneder etter at forrige vedtak var endelig.

Dersom den prøveløslatte selv begjærer gjeninnsettelse, kan slik gjeninnsettelse besluttes av mottakende region dersom påtalemyndigheten samtykker og kriminalomsorgen er enig i dette.

§ 24 Utgiftsdekning

Staten v/Justisdepartementet skal etter nærmere regler dekke kommunenes utgifter i forbindelse med gjennomføring av prøveløslatelse i institusjon eller kommunal boenhet.

Dersom avtalen opphører og dette medfører at kommunen eller institusjonen må si opp ansatte, skal utgifter til lønn i oppsigelsestiden dekkes av Justisdepartementet. Dette gjelder likevel ikke dersom oppsigelsen av avtalen skyldes forhold hos kommunen eller institusjonen.

Utgiftsdekning – retningslinjer

Utgiftene dekkes gjennom refusjonsordningen som administreres av Kriminalomsorgen region nord, jf bestemmelsene om refusjonsordningen/saksbehandling. Det kan fastsettes nærmere bestemmelser om utgiftsdekningen.

Kriminalomsorgen region nord utbetaler refusjon i henhold til avtaler mellom refusjonsordningen og kommunene.

Dersom det i spesielle tilfelle inngås avtale direkte med en privat institusjon uten at en kommune er involvert, kan refusjonen utbetales direkte til institusjonen. Kriminalomsorgens sentrale forvaltning skal holdes orientert om hvor stor del av bevilgningen som er utbetalt direkte til en privat institusjon.

Refusjonsordningen dekker ikke utgifter knyttet til investeringer, med unntak av utgifter til brannsikring, alarmanlegg eller lignende. Tilsvarende gjelder administrative utgifter slik som andel av kommunens generelle driftsutgifter.

Dersom prøveløslatelsesopplegget avsluttes uten tilstrekkelig forhåndsvarsling, for eksempel fordi den prøveløslatte varetaktsfengsles/gjeninnsettes som følge av vilkårsbrudd, skal eventuelle utgifter til personale i oppsigelsestiden dekkes. Unntak gjelder dersom avvikling av avtalen skyldes at kommunen/institusjonen ikke har oppfylt sine forpliktelser.

Kapittel 7 Ikrafttredelse

§ 25 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft straks.

Ikrafttredelse – retningslinjer

Forskriften gjelder med virkning fra 5. mars 2004. Kongens myndighet etter straffeloven § 39 h til å gi forskrifter om gjennomføring av forvaring er i forbindelse med forskriftens ikrafttredelse delegert til Justisdepartementet. Etter straffegjennomføringsloven § 5 fjerde ledd kan Kongen gi nærmere regler om blant annet gjennomføring av fengselsstraff, forvaring og strafferettslige særreaksjoner. Kongens myndighet etter denne bestemmelse ble delegert til Justisdepartementet i forbindelse med lovens ikrafttredelse, ved kgl.res. av 22. februar 2002. Myndigheten til å fastsette, endre eller opphevelse bestemmelser om gjennomføring av forvaring er etter dette lagt til departementet.

Nærmere retningslinjer kan fastsettes av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning.